

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Jan Žalman

**Efektivita právních prostředků ochrany a obrany
povinného a třetích osob při exekuci prodejem věcí
movitých**

Diplomová práce

Olomouc

2015

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Efektivita právních prostředků ochrany a obrany povinného a třetích osob při exekuci prodejem věcí movitých“ vypracoval samostatně a citoval všechny použité zdroje.

V Olomouci dne: 20. 3. 2015

Jan Žalman

Rád bych touto cestou poděkoval vedoucí mé diplomové práce paní JUDr. Renátě Šínové, Ph.D. za odborné vedení, cenné připomínky, vstřícnost a profesionální přístup.

Seznam použitých zkratek

LZPS	Listina základních práv a svobod
EŘ	zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
OZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
ÚS	Ústavní soud České republiky
NS	Nejvyšší soud České republiky
SP. ZN.	spisová značka

Obsah

Úvod	7
1. Povaha exekučního řízení a jeho zásady	10
1.1. Zásady exekučního řízení	12
2. Záruky obrany a ochrany povinného	15
2.1. Hledisko zákonnosti	16
2.2. Přiměřenost výkonu rozhodnutí.....	18
2.3. Vhodnost způsobu výkonu rozhodnutí	22
2.4. Účelnost exekuce	25
3. Jednotlivé prvky obrany povinného	27
3.1. Odklad exekuce	28
3.2. Zastavení exekuce.....	31
3.3. Projev zásady ochrany povinného při mobiliární exekuci.....	34
4. Možnosti obrany třetích osob	37
4.1. Vyškrtnutí věci ze soupisu.....	38
4.2. Excindační žaloba.....	41
4.2.1. Vztah vyškrtnutí věci ze soupisu a vylučovací žaloby	43
Závěr.....	46
Seznam použitých zdrojů.....	49
Literatura:	49
Knižní publikace:.....	49
Komentáře:	49
Odborné články:	49
Prameny:.....	50
Právní předpisy:	50
Soudní rozhodnutí:	50
Důvodové zprávy:	51
Internetové zdroje:.....	51

Ostatní:	51
Shrnutí	52
Abstract.....	52
Seznam klíčových slov	53
Keywords.....	53

Úvod

V současné době je celospolečenským fenoménem uspokojování životních potřeb lidí prostředky získanými půjčkou. Došlo ke značnému rozmachu a růstu společností poskytujícím půjčky v nejrůznějších formách, přičemž dosáhnout na finanční prostředky takovýmto způsobem je velice snadné. Na druhou stranu však v mnoha případech ze strany dlužníků dochází k platební neschopnosti a v důsledku toho neschopnosti splnit závazek věřitele. V takovémto případě se uplatňují právní instituty směřující k vymožení dobrovolně nesplněné povinnosti dlužníka státní mocí. Dnes se bude jednat buď o soudní výkon rozhodnutí upravený v části šesté zákona č. 99/1963 Sb. Občanského soudního řádu nebo exekuci prováděnou soukromým soudním exekutorem dle zákona č. 120/2001 Sb. Exekučního řádu. Aktuálně je pro vymožení povinnosti dlužníka využívána věřiteli převážně exekuce prováděná soudním exekutorem. Již od roku 2001, kdy byla dána možnost pověřit výkonem rozhodnutí soudního exekutora, docházelo k zvyšování počtu exekucí na úkor výkonu prováděného soudem. Celkově od roku 2001 do současnosti bylo nařízeno přes 2,5 mil. exekucí, jen za minulý rok činil počet nařízených exekucí 718 000.¹ Z tohoto jistě alarmujícího počtu nařízených exekucí můžeme vyvodit, že se nejedná jen o ojedinělé případy, ale o celospolečenský problém. A právě práce exekutorů má napříč společností negativní ohlas a často bývá vnímána za nepřiměřený zásah do práv povinného případně třetích osob. Ačkoliv tak má výkon rozhodnutí především sledovat vymožení pohledávky oprávněného, zároveň je nutné garantovat povinnému a třetím osobám takové právní instituty chránící jejich práva před nepřiměřeným zásahem do nich. Z těchto důvodů, tedy velkého počtu exekucí a negativních názorů na jejich provádění soudními exekutora, jsem se rozhodl věnovat tématu týkajícího se možností ochrany a obrany poskytované povinnému a třetím osobám jak při soudním výkonu rozhodnutí, tak při exekuci.

Výzkumnou otázkou, kterou jsem si v této práci položil, je zda právní řád, především právní úprava obsažená v Občanském soudním řádu a Exekučním řádu, poskytuje povinnému a třetím osobám efektivní a dostatečné prostředky ochrany a obrany proti nepřiměřenému výkonu rozhodnutí. Jak jsem již zmínil, ochrana a obrana povinného a třetích osob má sloužit k zamezení nepřiměřeného zásahu do práv těchto osob. Abych tak mohl zodpovědět výzkumnou otázku mé diplomové práce a vyslovit svůj názor na danou problematiku, musím vymezit předpoklady nepřiměřeného výkonu rozhodnutí, který je předpokladem uplatnění procesní obrany povinného či třetí osoby. Je potřeba vymezit zásady ochrany a obrany

¹TVRDKOVÁ, Jana. *Alarmující statistika exekucí* [online]. Exekutorská komora České republiky, [cit. 12. března 2015]. Dostupné na < <http://www.ekcr.cz/1/aktuality-pro-verejnost/251-alarmujici-statistika-exekuci?w>>.

povinného a třetích osob a následně, zda a jakým způsobem se projevují v právním řádu. Následně se budu věnovat v kontextu zásad ochrany a obrany povinného a třetích osob přímo jednotlivým institutům, jež poskytuje právní řád těmto subjektům k jejich obraně a vztahy mezi jednotlivými konkrétními instituty.

V první kapitole se budu věnovat samotné povaze exekučního řízení a stručně nastíním jeho vývoj a zakotvení exekuce do právního řádu. Vedle toho bude podán obecný výklad zásad ovládajících vykonávací řízení, vzhledem k jejich povaze a významu pro povinného či třetí osoby.

Druhá kapitola bude již zaměřena na jednotlivé záruky ochrany a obrany povinného, jež mu přiznává právní řád. Podrobně budou vymezena konkrétní kritéria ochrany povinného. Půjde o hledisko zákonnosti stanovující povinnost provádět výkon rozhodnutí v souladu se zákonnou úpravou. Zaměřím se zejména na možnosti, které dává právní řád soudu resp. soudnímu exekutorovi a povinnému při zahajování výkonu rozhodnutí a jejím průběhu. Následovat bude rozbor kritéria přiměřenosti výkonu rozhodnutí s důrazem na problematiku nařízení výkonu rozhodnutí jednotlivými přípustnými způsoby v souladu se zásadou přiměřenosti. Provedu také porovnání ustanovení slovenského Exekučního pořádku, v němž se projevuje přiměřenost provádění exekuce, s obdobným ustanovením českého Exekučního řádu. Rozboru bude podrobena taktéž hledisko vhodnosti způsobu výkonu rozhodnutí a podmínky účelnosti exekuce.

V následující kapitole se již budu zabývat jednotlivými procesními instituty obrany povinného a to odkladem výkonu rozhodnutí a zastavením výkonu rozhodnutí. U odkladu výkonu rozhodnutí se pokusím přiblížit význam tohoto institutu pro povinného a zároveň podmínky jeho uplatnění. Taktéž je potřeba posoudit poměr mezi ochranou povinného a zájmy věřitele, zda nedochází k upřednostnění zájmu věřitele na uspokojení pohledávky na úkor postavení povinného. U zastavení výkonu rozhodnutí se budu věnovat jednotlivým podmínkám stanoveným povinnému pro uplatnění zastavení a následně posoudím vztah mezi rozhodováním o zastavení exekuce exekutorem a možnostmi následné soudní ochrany přiznané povinnému týkající se zastavení výkonu rozhodnutí.

Poslední kapitola bude cílena na jedno z nejzávažnějších témat současnosti a to problematiku postižení majetku třetí osoby výkonem rozhodnutí, přičemž takový výkon není přípustný. Je potřeba zodpovědět otázku, jak vůbec může k této situaci dojít a zda tak nejsou pravomoci soudního exekutora nepřiměřené. V souvislosti s tímto problémem budou vymezeny jednotlivé instituty obrany třetí osoby, a zda poskytují třetí osobě dostatečnou

ochranu. Zabývat se budu i vztahem mezi vyškrtnutím věci ze soupisu a excindační žalobou a jednotlivými názory na něj.

Po metodologické stránce je v práci nejvíce využívána komparativní, systematická a analytická metoda zpracování informací ze zdrojů. Cílem práce není pouhá deskripce současné právní úpravy, ale vyhodnocení různých právních názorů na ni s využitím judikatury. Po posouzení příslušných zdrojů vyvozuji vlastní názor na konkrétní problematiku rozebíranou v diplomové práci. Pro nalezení závěru ohledně položené výzkumné otázky tak využívám současnou právní úpravu obsaženou v právních předpisech, odbornou literaturu včetně odborných článků, pracuji se soudní judikaturou i závěry z praxe.

1. Povaha exekučního řízení a jeho zásady

Vykonávací řízení se svojí povahou odlišuje od řízení nalézacího, kdy vykonávací řízení, ať již výkon rozhodnutí vykonávaný soudy či exekuce vykonávaná soudními exekutory, nastupuje jako řízení fakultativní po řízení nalézací. Nejedná se tedy o obligatorní část civilního řízení, ale nastupuje až ve chvíli, pokud není dobrovolně splněno pravomocné a vykonatelné rozhodnutí. Jedná se tedy o relativně samostatné druhy civilního procesu, ovšem i přes jejich rozdíly je nutné zohlednit i jejich vzájemné vztahy a souvislosti. Obě tyto fáze civilního soudního řízení jsou zaměřeny na poskytování ochrany subjektivních práv a zákonem chráněných zájmů v soukromoprávní oblasti.²

Samotná možnost pověřit výkonem rozhodnutí soudního exekutora byla založena přijetím zákona č. 120/2001 Sb. zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti a o změně dalších zákonů (dále jen „EŘ“). Účinnost tohoto zákona nastala jednak k 1. květnu 2001, kdy účinnosti nabyla část upravující vznik Exekutorské komory České republiky umožňující založení exekutorského stavu, tedy výběr a jmenování soudních exekutorů a vydávání stavovských předpisů ze strany Exekutorské komory, dále pak plná účinnost exekučního řádu nastává dne 1. září 2001. Od tohoto data je již možné provádět samotné exekuce.³ V českém právním řádu je tak k tomuto datu založen nový institut umožňující vymáhání pohledávek nejen prostřednictvím soudního výkonu rozhodnutí, ale i pomocí soudních exekutorů, čímž bezpochyby došlo k zásadnímu posílení postavení věřitele.

Zároveň ovšem zakotvením institutu exekucí do českého právního řádu dochází ke vzniku často kritizované tzv. dvojkolejnosti, tedy stavu, kdy provádí výkon rozhodnutí jak samotné soudy tak na základě pověření soudu soudní exekutoři. I přes snahy o odstranění dvojkolejnosti prostřednictvím novelizace EŘ, především novely, která nabyla účinnosti 1. ledna 2013, kterou došlo k vymezení pohledávek, které bude možné vykonávat pouze soudním výkonem rozhodnutí nebo pohledávek, u nichž bude umožněna alternativa při volbě mezi soudním výkonem rozhodnutí či výkonem soudním exekutorem, nebyla tzv. dvojkolejnost odstraněna. Ve výlučné pravomoci soudu zůstala rozhodnutí týkající se nezletilých dětí, vykázaní ze společného obydlí, cizích rozhodnutí v případě že není vydáno prohlášené vykonatelnosti nebo vyklizení s bytovou náhradou.⁴ Touto novelou tak došlo k pokusu částečně odstranit dvojkolejnost právní úpravy výkonu rozhodnutí respektive

² STAVINOHOVÁ, Jaruška, HLAVSA, Petr. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Brno: Masarykova univerzita, 2003, s. 471-472.

³ VESELÝ, Jan a kol. Soudní exekutoři- alternativa výkonu rozhodnutí. *Právní rozhledy*, 2001, č. 6, s. 1.

⁴ REDAKCE. Exekuční řízení na novém bodu obratu. *Právní rozhledy*, 2012, č. 12, s. 1-2.

exekucí. Navíc je nutné při posuzování problematiky dvojkolejnosti v oblasti výkonu rozhodnutí zohlednit další novelu občanského soudního řádu (dále jen „OSŘ“) a exekučního řádu č. 293/2013 Sb., která nabyla účinnosti 1. ledna 2014.

V ustanovení § 251 OSŘ je stanoveno, že soud provádí výkon rozhodnutí pouze mimo tituly, které se vykonávají ve správní a daňovém řízení. O pravomoci soudu k výkonu rozhodnutí týkající se výživy nezletilých dětí, vykázání ze společného obydlí atd. se přímo toto ustanovení OSŘ nezmiňuje. Při posuzování pravomoci k výkonu rozhodnutí je nutné zohlednit ustanovení exekučního řádu § 37 odst. 2 písm. b, který negativně vymezuje exekuční tituly, na jejichž základě není umožněno oprávněnému podat exekuční návrh k výkonu rozhodnutí prostřednictvím soudního exekutora, jedná-li se o rozhodnutí o péči o nezletilé děti, rozhodnutí ve věcech ochrany proti domácímu násilí, rozhodnutí orgánu Evropské unie nebo cizí rozhodnutí.⁵ Výkon rozhodnutí soudem dle části šesté OSŘ je i přes zřejmé odlišnosti provázaný s exekucí prováděnou soudními exekutory, neboť soud nadále poskytuje ochranu účastníkům vykonávacího řízení skrz některé instituty obrany povinného, kdy OSŘ vymezuje některé instituty obrany povinného, které vymezuje OSŘ.

Úpravu vztahu obou právních předpisů obsahuje § 52 exekučního řádu, který uvádí, že pokud není v exekučním řádu stanoveno jinak, užije se přiměřeně pro exekuční řízení OSŘ. Z tohoto vyplývá, že OSŘ má vůči Exekučnímu řádu povahu předpisu obecného. Má-li být užit současně OSŘ a EŘ musí být Exekuční řád vykládán v souladu s OSŘ tak, aby nedocházelo k situacím, kdy jedna právní otázka je vykládána jinak v soudním výkonu rozhodnutí a jinak v exekučním řízení.⁶ Jak vyplývá z výše uvedeného, existuje úzký vztah mezi mocí soudní a exekučním řízením prováděným soudním exekutorem. Již samotné pojmenování zákona „o soudních exekutorech“ poukazuje na vazbu soudního exekutora k soudu. Ačkoliv vedle sebe existují dvě možnosti výkonu rozhodnutí a to buď výkon rozhodnutí soudem, nebo prostřednictvím soudního exekutora, projevuje se v druhém případě závislost soudního exekutora na exekučním soudu a na exekuční řízení se přiměřeně užijí ustanovení OSŘ.⁷

V závěru bych tedy shrnul, že nadále i přes určité snahy o vymezení pravomoci při výkonu rozhodnutí omezující postavení soudu ve prospěch soudních exekutorů a odstranění

⁵ § 37 odst. 2 písm. b) z. č. 120/2001 Sb.: „není-li exekučním titulem rozhodnutí o péči o nezletilé děti, ve věcech ochrany proti domácímu násilí, orgánů Evropské unie nebo cizí rozhodnutí; exekuční návrh lze však podat tehdy, má-li být exekuce vedena podle rozhodnutí o výživném na nezletilé děti nebo podle cizího rozhodnutí, u něhož bylo vydáno prohlášení vykonatelnosti podle přímo použitelného předpisu Evropské unie nebo mezinárodní smlouvy nebo rozhodnutí o uznání“

⁶ stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2006, sp. zn. Cpjn 200/2005

⁷ VESELÝ, Jan a kol. Soudní exekutoři- alternativa výkonu rozhodnutí. *Právní rozhledy*, 2001, č. 6, s. 1-2.

tak dvojkolejnosti právní úpravy v této oblasti, zůstává pravomoc vymáhat autoritativně přiznaná plnění jak soudům tak soudním exekutorům, ačkoliv jejich činnost směřuje k totožnému cíli, vzhledem k tomu, že v obou případech se jedná o nutnou součást právního systému, která má zaručovat, že autoritativně přiznané plnění bude vynuceno i v případě, pokud není plněno dobrovolně. Vykonávací řízení tedy představuje projev základního práva na soudní ochranu, jak je zakotveno v Listině základních práv a svobod v čl. 36.⁸ V současné době je zřejmé, i vzhledem k stálému trendu zvyšování počtu návrhů na výkon exekuce proti návrhům na výkon rozhodnutí soudem, že exekuce prováděná soudním exekutorem představuje efektivnější způsob z institutů umožňujících vymození povinnosti přiznané vykonatelným exekučním titulem. Přesto je nutné, jak bude v práci dále rozebíráno, aby byla zajištěna efektivita právních prostředků obrany a ochrany v exekučním řízení, což momentálně nemusí být pravidlem.

1.1. Zásady exekučního řízení

Je možné určit procesní zásady, které jsou pro řízení nalézací i řízení vykonávací společné a naproti tomu existují modifikace procesních zásad pro řízení vykonávací, které vycházejí ze specifické povahy vykonávacího řízení. Při posuzování jednotlivých zásad ovládajících nalézací a vykonávací řízení je tedy nutné zohlednit odlišnou povahu těchto dvou fází civilního řízení. Zároveň zásady ovládající vykonávací řízení budou mít odlišné projevy ve výkonu rozhodnutí soudem a exekuci.

Jak již bylo uvedeno v předešlé kapitole, vykonávací řízení ovládá právo na spravedlivý proces a toto základní právo je stěžejní jak pro zmíněné řízení vykonávací, ale též pro řízení nalézací. A od tohoto ústavně zaručeného práva se musí odvíjet další zásady, jimiž se řídí vykonávací řízení. Pro moji práci jsou dále stěžejní zásady modifikované pro řízení vykonávací, tedy zásady odlišné od zásad, jimiž se řídí řízení nalézací. V exekučním řízení proti sobě stojí dvě procesní strany s protichůdnými zájmy označované jako oprávněný a povinný. Právě oprávněný jako subjekt, kterému z exekučního titulu plyne právo na uspokojení plnění, které nebylo povinným splněno dobrovolně, má plně ve své dispozici zahájení vykonávacího řízení. Z tohoto je jasné, že jak v exekuci tak ve výkonu rozhodnutí se projevuje zásada dispoziční, proto exekuční řízení nikdy nemůže proběhnout proti vůli oprávněného. Avšak po zahájení exekučního řízení jsou již další postupy ovládány zásadou

⁸ čl. 36 odst. 1 LZPS.: „Každý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu“

oficiality⁹, z čehož plyne, že již není třeba úkonů účastníka řízení, ale je povinností soudu či soudního exekutora, aby exekuční řízení směřovalo bez zbytečných průtahů ke svému účelu. Specifické zásady, které souvisí se zvláštní povahou exekučního řízení, se projevují v situacích, kdy v rámci exekučního řízení dojde k střetu více pohledávek. Například pokud jeden oprávněný uplatňuje vůči povinnému více pohledávek nebo pohledávky vůči povinnému uplatňuje více oprávněných a jsou jimi například zásada přednosti, zásada priority a zásada poměrného uspokojení.¹⁰ Všechny tyto zásady jsou zakotveny přímo v OSŘ a EŘ.

Pro povinného je zcela zásadní zásada ochrany a obrany povinného, v které se projevuje fakt, že ačkoliv exekuční řízení slouží především k vymození plnění, které bylo přiznáno oprávněnému exekučním titulem a ze strany povinného nedošlo k jeho dobrovolnému splnění, je nutné v právních předpisech stanovit instituty sloužící k ochraně a obraně práva povinného na spravedlivý proces. Zásada obrany povinného spočívá v možnosti povinného uplatnit mnohé zákonné instituty k ochraně svých práv a je zcela na vůli povinného, zda takovou možnost uplatní či ne. Oproti institutům obrany povinného, kdy je nutné aktivní jednání povinného k jejich využití, jedná se v případě zásady ochrany povinného o principy, kterými se má řídit exekuční řízení tak, aby došlo k uspokojení práv oprávněného povinného, ale aby přitom nedocházelo k zásahům do práv povinného v rozsahu, který není pro účel exekučního řízení nutný.

V kontextu zásad ochrany a obrany povinného je potřeba zmínit zásadu přiměřenosti výkonu rozhodnutí a exekuce spočívající v možnosti vést exekuční řízení jen v takovém rozsahu, v jakém je to nutné k vymození plnění, což bezpochyby pro povinné představuje důležitý princip chránící jejich práva. Ačkoliv je tato zásada uváděná samostatně, představuje dle mého názoru princip podstatný pro ochranu a obranu povinného a bylo by možné ho považovat přímo za součást zásady ochrany a obrany povinného. Při posuzování zásad exekučního řízení lze rozpoznat, že většina z nich má pro práva povinného určitý význam a jsou rozhodné pro průběh exekučního řízení, tedy jak výkonu rozhodnutí, tak exekučního řízení. Výjimkou je zásada stanovující v exekuci povinnost soudních exekutorů vyřizovat jednotlivé případy exekucí podle pořadí, v jakém mu byly doručeny exekuční návrhy. Tato zásada stanovená v § 46 odst. 3 exekučního řádu nemá ve výkonu rozhodnutí účel, na rozdíl od exekuce.¹¹ Význam principů a procesních institutů vycházejících ze zásady ochrany a obrany povinného spočívá tedy v tom, že ačkoliv povinný nemůže napadnout samotnou

⁹ KURKA, Vladimír, DRÁPAL, Ljubomír. *Výkon rozhodnutí v soudním řízení*. Praha: Linde, 2004, s. 23-24.

¹⁰ WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Linde, 2011, s. 478.

¹¹ WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Linde, 2011, s. 478-479.

správnost exekučního titulu, mělo by mu být umožněno efektivně uplatňovat procesní instituty k obraně svých práv v průběhu vykonávání exekučního titulu, a proces exekučního řízení je zároveň ovládán principy sloužícími k poskytnutí ochrany povinnému před nepřiměřenými zásahy do jeho integrity.

2. Záruky obrany a ochrany povinného

Jak již bylo zmíněno výše, spočívá exekuční řízení ve vynucení povinnosti, která nebyla povinným splněna dobrovolně. I přes skutečnost, že k tomuto vynucování povinnosti dochází proti vůli povinnému, není možné, aby docházelo k takovým zásahům do jeho práv, které nejsou k zajištění účelu exekučního řízení nutné. Určitá úroveň ochrany práv povinného by měla být zajištěna právě prostřednictvím aplikace zásady ochrany a obrany povinného, jejíž principy a instituty jsou zakotveny v OSŘ a EŘ.

Co se týče zásady ochrany povinného, můžeme v rámci výkonu exekuce rozeznat několik oblastí, v nichž se tato zásada projevuje. Již možné způsoby výkonu exekuce jsou v OSŘ a v EŘ taxativně stanoveny a oprávněný v případě výkonu rozhodnutí soudem či soudní exekutor pro účely exekuce mohou zvolit jen takové způsoby výkonu exekuce, které jsou zákonem stanoveny. Mimo zákonem vymezený okruh možných způsobů výkonu exekuce svědčí ve prospěch povinného i skutečnost, že oprávněný nebo soudní exekutor nesmí zvolit takový způsob výkonu exekuce ze zákonem daných možností, který by byl zřejmě nevhodný a zároveň nesmí být výkon nepřiměřený. Nepřiměřeností se rozumí, že výkon rozhodnutí nesmí být prováděn v rozsahu větším, než který postačuje k uspokojení oprávněného.¹² K hledisku proporcionality exekuce se vyjadřoval ve svém nálezu Ústavní soud české republiky (dále jen „ÚS“), který tuto zásadu chápe v několika rovinách, a to především v rovině způsobilosti naplnit účel výkonu rozhodnutí, rovině potřebnosti, kdy je potřeba vést výkon exekuce takovým způsobem, který je co nejvíce šetrný a rovině přiměřenosti. V souvislosti s hodnocením hlediska proporcionality exekuce ÚS vyvodil závěr, že povinnému nesmí být způsobena nepřiměřená újma jen proto, že se nezohlední určitý stupeň dobrovolnosti ve splnění vymáhané exekuce, byť již po nařízení exekuce, avšak nutně před jejím vynuceným provedením.¹³ Hledisko proporcionality se tedy dle výkladu ÚS nemá zohlednit jen v případě normotvorby, ale i v případě aplikace práva, což má jistě značný význam z hlediska ochrany povinného při výkonu rozhodnutí a dává to určitý návod jak uplatňovat instituty zásady ochrany povinného.

Z výše uvedeného můžeme vyvodit několik kritérií ochrany povinného. Rozeznáváme již zmíněné hledisko zákonnosti výkonu rozhodnutí projevující se v taxativním vymezení možných způsobů provedení výkonu exekuce, hledisko vhodnosti a hledisko přiměřenosti výkonu exekuce týkající se průběhu vykonávacího řízení, kdy výkon nesmí být prováděn

¹² STAVINHOVÁ, Jaruška, HLAVSA, Petr. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Brno: Doplněk; Masarykova univerzita, 2003, s. 478.

¹³ náleží ÚS ze dne 20. 3. 2012, sp. zn. I. ÚS 660/09

v nepřiměřeném rozsahu ve vztahu k hodnotě, která má být v rámci řízení vymožena. Dále ještě nebylo zmíněno tzv. kritérium účelnosti výkonu rozhodnutí, které se projevuje v situaci, kdy je již z návrhu oprávněného zřejmé, že by dosažený výtěžek z vykonávacího řízení nepostačoval ani k pokrytí nákladů tohoto řízení.¹⁴ Povinnému je tak poskytována ochrana před neúčelnými výkony exekuce, kdy by byl povinný nucen hradit náklady výkonu exekuce, aniž by zde existovala reálná možnost vymožení přiznaného plnění pro oprávněného

V kontextu uplatňování zásady ochrany a obrany povinného je nezbytné zmínit i případné následky situace nerespektování zásady ochrany povinného v průběhu výkonu rozhodnutí. Pokud tedy dojde k porušení této zásady, jsou v OSŘ a EŘ upraveny instituty mající za úkol zajišťovat ochranu povinného v takovéto situaci. Může jít o možnost zastavení výkonu rozhodnutí soudem, například v situaci vymezené v § 268 odst. písm. f) OSŘ, kdy právě již výkon rozhodnutí nasvědčuje tomu, že výtěžek, kterého bude dosaženo, nepostačí ani ke krytí nákladů řízení a jednalo by se o zřejmě neúčelný výkon rozhodnutí. Jde pouze o jednu z uvedených okolností pro zastavení výkonu rozhodnutí a vzhledem k tomu, že § 268 odst. 1 písm. h) uvádí možnost zastavení výkonu rozhodnutí z „jiného důvodu“, pro který nelze rozhodnutí vykonat, je okruh důvodů pro zastavení výkonu rozhodnutí značně otevřený.¹⁵ Se zastavením výkonu rozhodnutí souvisí institut odkladu výkonu rozhodnutí dle § 266 odst. 2, kdy exekuční soud odloží provedení výkonu rozhodnutí, pokud je předpoklad, že výkon rozhodnutí bude zastaven. Vedle zastavení a odkladu výkonu rozhodnutí exekučním soudem bez návrhu je dána možnost navrhnout zastavení exekuce dle § 55 odst. 1 EŘ a podat návrh na odklad exekuce podle § 54 odst. 1 i přímo povinnému. Na rozdíl od ochrany povinného, která se projevuje v principech ovládajících vykonávací řízení jako pasivní ochrana povinného, jde v případech podání návrhu na odklad či zastavení exekuce ze strany povinného o aktivní jednání vyžadované pro uplatnění zákonných institutů sloužících k jeho obraně.

2.1. Hledisko zákonnosti

Jak již bylo uvedeno výše, nařídít a provést výkon rozhodnutí je možné pouze způsoby, které jsou uvedeny v zákoně, v OSŘ je tak stanoveno v § 257. Následovně z tohoto pravidla vyplývá nutnost taxativního vymezení jednotlivých způsobů výkonu rozhodnutí v zákonném ustanovení. Vymezení jednotlivých způsobů výkonu rozhodnutí odpovídá

¹⁴ STAVINHOVÁ, Jaruška, HLAVSA, Petr. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Brno: Doplněk; Masarykova univerzita, 2003, s. 478.

¹⁵ PAŘÍZEK, Igor. K zastavení exekuce dle § 55 odst. 3 EŘ. *Právní rozhledy*, 2014, č. 23-24, s. 839.

potencionálním formám plnění, které může oprávněný požadovat, tedy povinnost něco dát (dare), konat (facere), něčeho se zdržet (omitere), či něco strpět (pati).¹⁶ Povinnosti něco dát odpovídá § 258 odst. 1 OSŘ, kde jsou vymezeny možné způsoby výkonu rozhodnutí pro uloženou povinnost zaplacení peněžité částky. Oprávněný může v takovém případě navrhnout výkon rozhodnutí srážkami ze mzdy, příkázáním pohledávky, správou nemovité věci, prodejem movitých věcí a nemovitých věcí, postižením závodu a zřízením soudcovského zástavního práva k nemovitým věcem. V tomto případě je při vymáhání peněžitého plnění prostřednictvím soudního výkonu rozhodnutí umožněno oprávněnému zvolit způsob výkonu rozhodnutí, zároveň je umožněno navrhnout i několik způsobů výkonu rozhodnutí. Ačkoliv je dána oprávněnému možnost v případě vymáhání peněžitého plnění zvolit způsob výkonu rozhodnutí, není exekuční soud touto volbou vázán a z § 268 odst. 1 OSŘ plyne, že soud může zvolit způsob výkonu rozhodnutí, který pokládá za vhodný. Odlišná situace je v případě výkonu rozhodnutí ukládající nepeněžité plnění, kdy se prosazuje názor, že dispoziční zásada zde spočívá v možnosti zahájit exekuční řízení, nikoliv už v možnosti zvolit způsob výkonu rozhodnutí.¹⁷ Vyvozuje se tak ze znění § 258 odst. 2 OSŘ, které uvádí, že výkon rozhodnutí ukládající jinou povinnost než zaplacení peněžité částky se řídí povahou uložené povinnosti. Způsob výkonu rozhodnutí se v takovém případě vyvozuje již z vlastního exekučního titulu a vzhledem k této skutečnosti není oprávněný povinen uvádět v návrhu na výkon rozhodnutí ukládající nepeněžité plnění způsob výkonu rozhodnutí. Nemůže tak nastat stav, kdy by docházelo ke sporům ohledně způsobu výkonu rozhodnutí, případně nenastane situace, kdy by pro obsahové nedostatky týkající se způsobu výkonu rozhodnutí byl návrh na jeho nařízení soudem odmítnut podle § 43 OSŘ.¹⁸

V případě nepeněžitých plnění tak dochází ke zvýšení právní jistoty ohledně průběhu výkonu rozhodnutí jak na straně oprávněného, i povinného, a odstraňuje se tak možné nebezpečí znemožnění vymožení uložené povinnosti. Možnými způsoby výkonu rozhodnutí na nepeněžité plnění tak podle § 258 odst. 2 OSŘ jsou vyklizení, odebrání věci, rozdělení společné věci, provedení prací a výkonů.

Na rozdíl od výkonu rozhodnutí soudem není při exekuci vykonávané soudním exekutorem umožněno oprávněnému, ani v případě exekuce na peněžité plnění zvolit způsob výkonu exekuce. Dispoziční zásada při exekuci spočívá pouze v možnosti oprávněného prostřednictvím exekučního návrhu zahájit exekuci, vlastní způsob výkonu exekuce volí

¹⁶ KURKA, Vladimír, DRÁPAL, Ljubomír. *Výkon rozhodnutí v soudním řízení*. Praha: Linde, 2004, s. 195-197.

¹⁷ KURKA, Vladimír, DRÁPAL, Ljubomír. *Výkon rozhodnutí v soudním řízení*. Praha: Linde, 2004, s. 181.

¹⁸ WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Linde, 2011, s. 484.

exekutor.¹⁹ Rozdíl oproti výkonu rozhodnutí lze spatřovat i v tom, že exekutor volí způsob provedení exekuce až v exekučním příkazu. Nejdříve tedy exekutor po dojití exekučního návrhu zažádá exekuční soud o pověření k provedení exekuce a až pokud je soudem pověřen, je soudní exekutor oprávněn provádět lustrace majetku povinného. Na základě lustrací majetku povinného získává soudní exekutor relevantní informace pro volbu způsobu efektivního provedení exekuce, která bude určena v exekučním příkazu uvedeném v § 47 odst. 1 EŘ. Výčet způsobů výkonu exekuce, mezi kterými je oprávněn soudní exekutor volit, je stanoven v § 59 EŘ. Jisté odlišnosti oproti způsobům výkonu rozhodnutí stanovených v OSŘ se v EŘ vyskytují při exekuci na peněžité plnění, kdy jsou možné způsoby výkonu exekuce rozšířeny o pozastavení řídičského oprávnění, a vedle mzdy lze postihnout i jiné příjmy. Úprava v EŘ je odlišná i v případě exekucí prodejem zástavy, již lze provést pouze prodejem zastavených movitých a nemovitých věcí.

Ačkoliv je primárním účelem exekučního řízení postihnout a zpeněžit majetek povinného takovým způsobem, aby došlo k co nejrychlejšímu vymození přiznaných práv povinného, není možné, aby tento proces vymáhání práv povinného probíhal bez respektu k zásadě ochrany povinného, které jsou zakotveny v EŘ i OSŘ.²⁰ Zákonné taxativní vymezení tak představuje pro povinného určitou právní jistotu v tom, jaký potencionální způsob vymození povinnosti vůči němu hrozí a v souvislosti s tím, jaká jeho majetková práva budou nejspíše postižena. Prostřednictvím zvolení zákonem přípustného způsobu vykonání exekuce se tak určuje budoucí rámec průběhu vykonávacího řízení v souladu s právem na spravedlivý proces uvedený v čl. 36 LZPS.

Se zákonným taxativním vymezením možných způsobů vykonání exekuce úzce souvisí další hlediska zásady ochrany povinného. Vyplývá to ze znění § 58 odst. 1 EŘ, kde v jednom odstavci je stanovena povinnost provádět exekuci pouze způsoby uvedenými v tomto zákoně a zároveň nutnost zajistit majetek povinného pouze v takovém rozsahu, který bezpečně poslouží k zajištění účelu exekuce. Zásada přiměřenosti výkonu exekuce tak navazuje na požadavek zákonnosti a vzhledem k tomu je potřeba jednotlivé hlediska zásady ochrany povinného posuzovat ve vzájemných souvislostech.

2.2. Přiměřenost výkonu rozhodnutí

Zásada přiměřenosti se v OSŘ projevuje v § 263, kde v odst. 1 je stanoveno, že výkon rozhodnutí je možné nařídit pouze v takovém rozsahu, jaký oprávněný navrhl a jaký je podle

¹⁹ WINTEROVÁ: *Civilní právo...*, s. 484.

²⁰ EPPINGER, Aleš, VESELÝ, Jan. Aplikace exekučního řádu z pohledu soudního exekutora. *Právní rozhledy*, 2002, č. 5, s. 206.

rozhodnutí postačující k uspokojení oprávněného. Následně poté, co oprávněný navrhne výkon rozhodnutí, může nastat situace, kdy se oprávněný bude domáhat výkonu rozhodnutí v užším rozsahu, než v jakém povinný nesplnil svoji povinnost. Protože jak bylo v mé práci uvedeno, je zahájení vykonávacího řízení plně ovládáno zásadou dispoziční, bude i v tomto případě soud postupovat podle návrhu oprávněného.

Na druhou stranu může nastat i situace, kdy oprávněný požaduje provedení výkonu rozhodnutí v širším rozsahu, než je potřeba k jeho uspokojení, tedy rozsahu větším, než je stanoven v exekučním titulu nebo širším rozsahu, než oprávněný uvádí v návrhu, že povinný uloženou povinnost nesplnil.²¹, za takovýchto okolností soud návrh v tomto rozsahu zamítne. Pokud by i tak byl výkon rozhodnutí nařízen v rozsahu širším, než je potřeba pro uspokojení oprávněného, soud kdykoliv během řízení výkon rozhodnutí v tomto rozsahu zastaví podle § 268 odst. 4 OSŘ a to případně i bez návrhu. Takováto povinnost zastavit výkon rozhodnutí se uplatňuje nejen v případě vymáhání uložené povinnosti zaplatit peněžitou částku, ale i například při nařízení výkonu vyklizením nemovitostí, odebráním věci či provedením prací, kdy dochází k výkonu ve větším rozsahu, než je stanoven v exekučním titulu či je uvedeno oprávněným v návrhu.²² Soud je povinen se při posuzování rozsahu výkonu exekuce zabývat několika kritérii tak, aby zájmy jednotlivých stran ve vykonávacím řízení byly uplatňovány spravedlivě. Vedle vhodnosti zvoleného způsobu provedení exekuce musí soud brát v potaz poměr výše hodnoty exekucí postižené věci a výše uplatňované pohledávky.²³ Prostřednictvím zastavení výkonu rozhodnutí v rozsahu, v kterém by už docházelo vzhledem k účelu výkonu rozhodnutí k nepřiměřenému zásahu do majetkových práv povinného, tak dochází k uplatnění zásady přiměřenosti.

K uplatnění zásady přiměřenosti dochází také v § 263 odst. 2 OSŘ, který oproti možnosti oprávněného navrhnout k vymožení své pohledávky více způsobů výkonu rozhodnutí najednou, stanoví povinnost soudu v případě, že postačuje pouze jeden ze způsobů, nařídit výkon rozhodnutí pouze tímto způsobem. Soud při posuzování přiměřenosti návrhu na provedení výkonu exekuce více způsoby zároveň zohlední výši vymáhané pohledávky povinného a také efektivnost jednotlivých navrhovaných způsobů výkonu rozhodnutí pro vymožení dané pohledávky. Pokud by soud došel k závěru, že pouze jedním ze způsobů výkonu exekuce, případně více způsoby pravděpodobně nedojde v přiměřené

²¹ DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský soudní řád II. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 2197-2198.

²² SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 903.

²³ náleží ÚS ze dne 22. 1. 1998, sp. zn. 416/97

době k uspokojení pohledávky, bude naopak nucen vyhovět návrhu oprávněného.²⁴ Na jednu stranu je tak oprávněnému umožněno zvolením více způsobů výkonu exekuce co nejvíce zvýšit svoji vyhlídku na efektivní vymožení své pohledávky, proti tomu je však poskytnuta povinnému prostřednictvím uplatnění zásady přiměřenosti ochrana jeho majetkových práv před nepoměrným zásahem do těchto práv. Je tak nastavený určitý limit kompetencím oprávněného jako ochrana před libovůlí při vymáhání jeho pohledávky.

Projev zásady přiměřenosti v EŘ lze nalézt zejména v ustanovení § 58 odst. 1, kde vedle stanovení povinnosti provádět exekuci pouze zákonem stanovenými způsoby, je stanoven rozsah provedení exekuce. V exekuci lze zajistit majetek k jejímu provedení nejvýše v rozsahu, který bude bezpečně postačovat k vymožení pohledávky, včetně jejího příslušenství a pravděpodobných nákladů vznikajících v průběhu exekuce. Na rozdíl od výkonu rozhodnutí soudem bych v exekuci shledával větší prostor pro soudního exekutora při zajišťování majetku povinného a to z důvodu, že exekutor musí zajistit takový majetek povinného, který „bezpečně“ postačí k zajištění vymáhané pohledávky a pravděpodobných nákladů exekuce. Soudnímu exekutorovi je tak umožněno postihnout majetek povinného ve větší míře, než je nutné k zajištění účelu exekuce.²⁵ Důvodem pro tento postup je nejistota ohledně výše výtěžku exekuce a zároveň soudní exekutor musí zohlednit náklady, které jemu nebo oprávněnému budou v průběhu exekuce vznikat. Oproti výkonu rozhodnutí prováděného soudem je v tomto ohledu exekuce účinnější díky oprávnění exekutora postihnout majetek povinného v takovém rozsahu, aby byla vytvořena určitá finanční „rezerva“ pro bezpečné uspokojení oprávněného a zároveň uhrazení nákladů vznikajících v průběhu exekuce.

Ačkoliv je tedy prioritou exekuce dosažení uspokojení pohledávky oprávněného v co největším rozsahu, je potřeba stanovit pro volbu způsobu provedení exekuce ze strany soudního exekutora určitý rámec tak, aby byla pohledávka oprávněného vymožena s co nejmenším zásahem do práv povinného. Pokud by takováto pravidla určena nebyla, zřejmě by soudní exekutor nebyl limitován při provádění exekuce a bylo by mu umožněno do jisté míry sledovat pouze svůj finanční zájem z výtěžku exekuce bez ohledu na práva povinného. Jaké způsoby exekuce by měl soudní exekutor primárně upřednostnit je stanoveno v § 58 odst. 2 EŘ. Rozhodující je opět účel exekuce, kdy soudní exekutor po provedení nutných lustrací a zjištění relevantních informací o majetkových poměrech povinného primárně provede exekuci na peněžité plnění příkázáním pohledávky, srážkami ze mzdy a jiných příjmů, správou nemovité věci, pozastavením řidičského oprávnění nebo zřízením exekutorského zástavního

²⁴ náleží ÚS ze dne 15. 7. 2013, sp. zn. I. ÚS 3/13-1

²⁵ KASÍKOVÁ, Martina a kol. *Exekuční řád. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 379.

práva na nemovitostech, postačuje-li takovýto způsob provedení exekuce k zajištění jejího účelu. Následně až v situaci, kdy by takovýto postup nebyl dostačující, lze nařídít výkon exekuce na peněžité plnění prodejem movitých věcí, nemovitých věcí či postižením závodu. V souladu se zásadou přiměřenosti se tak má předejít případům bezúčelného zahájení exekuce postižení majetku povinného v nepřiměřené míře nebo způsobem, který není v daném případě nutný, jen z důvodu, že takovýto postup je pro exekutora nejspokladnější a bez ohledu na práva povinného zajišťuje úhradu pohledávky včetně nákladů exekutora.²⁶ Právě v takovéto situaci pokud je navržen nepřiměřený rozsah výkonu exekuce, je umožněno povinnému využít právě jednotlivé instituty obrany povinného, ať již se jedná o návrh na částečné zastavení exekuce, nebo odklad exekuce.²⁷ O jednotlivých prvcích obrany povinného bude blíže pojednáno v dalších kapitolách mé práce.

Pro porovnání s projevy zásady přiměřenosti v českém Exekučním řádu lze zmínit právní úpravu exekučního řízení v slovenském zák. č. 233/255 Sb. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekuční poriadok), konkrétně § 63 odst. 2 a odst. 3 věnující se způsobům vykonávání exekuce. Na rozdíl od ustanovení § 58 odst. 2 EŘ je slovenská úprava stanovení prioritních způsobů provedení exekuce podrobnější v tom, že je přesně stanovena finanční hranice určená výší vymáhané peněžité pohledávky, po kterou není možné provést výkon exekuce prodejem nemovitých věcí. Jde o částku 2000 EUR, kdy za situace, že pohledávka nepřesahuje svou výší tuto hodnotu, jedná se o tzv. drobnou exekuci a není možné provést výkon exekuce prodejem nemovitosti, ve které má povinný hlášený trvalý nebo přechodný pobyt.²⁸ Dochází tak k uplatnění ochrany povinného před nepřiměřeným zásahem do jeho majetkových práv zřejmě z toho důvodu, aby nedocházelo k nedůvodnému zabavování nemovitostí v situaci, kdy to vzhledem k výši vymáhané pohledávky není potřebné a zabavení takovéto nemovitosti by povinnému způsobovalo existenční problémy. Samozřejmě je stanovena výjimka pro případ, že povinný má více byt' drobných exekucí a výkon exekuce nelze provést jiným způsobem, tehdy je možné na základě povolení soudu postihnout nemovitost povinného pro vymožení peněžité pohledávky. Oproti českému Exekučnímu řádu, tak přiznává slovenský Exekuční poriadok povinnému o poznání silnější postavení. Vymezením přesné částky, po kterou až na výjimky není možné postihnout při

²⁶ KASÍKOVÁ, Martina a kol. *Exekuční řád. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 380.

²⁷ rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 18. 3. 2003, sp. zn. 14 Co 98/2003

²⁸ § 63 odst. 2 z. č. 233/255 Z. z.: Ak ide o vykonanie exekúcie na vymozenie peňažnej pohľadávky, ktorá bez príslušenstva ku dňu doručenia návrhu na vykonanie exekúcie neprevyšuje 2 000 eur (ďalej len „drobné exekúcie“), nemožno exekúciu vykonať predajom nehnuteľnosti, v ktorej má povinný hlásený trvalý pobyt alebo prechodný pobyt podľa osobitného predpisu; právo zriadiť exekučné záložné právo na nehnuteľnosť tým nie je dotknuté. Za drobnú exekúciu sa nepovažuje exekúcia na vymozenie pohľadávky na výživnom.

vymáhání peněžité pohledávky nemovitý majetek povinného, se omezuje možnost, aby soudní exekutor zneužil svého postavení k újmě na právech povinného. Vzhledem k tomu, že prodej nemovitosti představuje závažný zásah do vlastnického práva, jeví se dle mého názoru jen správně stanovit přesnou finanční hranici pro určení, jakým způsobem bude možné exekuci provést s možností výjimky pro provedení exekuce prodejem nemovitých věcí i v případě tzv. drobné pohledávky, jak pohledávky do 2000 EUR pojmenovává Exekuční poriadok, ovšem po schválení soudu.

K uplatňování zásady přiměřenosti při volbě způsobu provedení exekuce odrážející se v ustanovení § 58 odst. 2 EŘ lze ještě zmínit, že je nutné, aby každý konkrétní případ byl posuzován individuálně. Nelze automaticky předpokládat nevhodnost vymožení pohledávky oprávněného prodejem nemovitosti povinného a to v situaci, pokud nelze předpokládat, že by v daném případě bylo možné vymoci pohledávku oprávněného na povinném jiným vhodným způsobem.²⁹ Může se jednat o situaci, kdy soudní exekutor nemůže majetek povinného postihnout, například pokud povinný nepobírá mzdu, movité předměty ve vlastnictví povinného jsou prakticky neprodejné či peněžité sociální dávky jím pobírané nepodléhají výkonu rozhodnutí. Při posouzení přiměřenosti exekuce je tak potřeba brát v úvahu i další hlediska vedle majetkových poměrů povinného a to například dobu možného vydobytí pohledávky oprávněného. Pokud by tak nebylo možné vydobýt pohledávku oprávněného v přiměřené době, je potřeba nahlížet na provedení exekuce prodejem nemovitosti jako na důvodné.³⁰ Z výše uvedeného vyplývá povinnost exekutora při volbě způsobu výkonu exekuce posuzovat okolnosti každého konkrétního případu tak, aby samotná exekuce byla dostatečně efektivní při plnění svého účelu a zároveň nedošlo k zásahu do práv povinné nad míru větší než je nutné.

2.3. Vhodnost způsobu výkonu rozhodnutí

Hledisko vhodnosti způsobu výkonu rozhodnutí úzce souvisí s přiměřeností výkonu exekuce. V praxi to znamená, že ačkoliv v případě výkonu rozhodnutí soudem má oprávněný na základě dispoziční zásady právo zvolit rozsah a způsob výkonu rozhodnutí, není možné, aby takovýto způsob byl dle dikce § 264 odst. 1 OSŘ zřejmě nevhodný. V exekuci vzhledem k tomu, že zde dispoziční oprávnění ve volbě způsobu výkonu exekuce není oprávněnému přiznáno, zvolí způsob exekuce samotný soudní exekutor. I zde je ovšem povinnému

²⁹ LUKÉŠ, Ondřej. Přiměřenost exekuce nebo zánik vymahatelnosti práva?. *Právní rozhledy*, 2009, č. 15, s. 555

³⁰ náleží ÚS ze dne 22. 1. 1998, sp. zn. III. ÚS 416/97

přiznávána ochrana před nevhodnými způsoby provedení exekuce prostřednictvím úpravy v § 47 odst. 1 EŘ stanovující soudnímu exekutorovi povinnost zvolit odpovídající konkrétní způsob exekuce. V obou možných případech, tedy jak při soudním výkonu rozhodnutí, tak při exekuci, se otázka zkoumání vhodnosti nařízeného výkonu rozhodnutí uplatňuje pouze tehdy, pokud je v rámci výkonu rozhodnutí vymáháno peněžité plnění. Zákon tak výslovně nestanovuje, ale vyplývá to již ze samotných možných způsobů výkonů rozhodnutí. Pokud je vymáhána peněžítá pohledávka, má oprávněný či soudní exekutor možnost podle okolností případu volit mezi několika způsoby výkonu. Naproti tomu při výkonu rozhodnutí na nepeněžité plnění je možný jen takový způsob výkonu rozhodnutí, který odpovídá povaze vymáhaného nepeněžitého plnění.³¹ Zde tedy zákon přímo stanovuje, jaký způsob výkonu rozhodnutí bude použit.

Při posuzování vhodnosti způsobu výkonu rozhodnutí je potřeba brát v úvahu několik hledisek. V zákoně je uvedené pouze jediné takové hledisko, na základě kterého soud zkoumá případnou nevhodnost navrženého způsobu výkonu rozhodnutí, a to nepoměr mezi výší oprávněným uplatňované pohledávky a hodnoty věci náležející povinnému, z které má být uspokojen nárok oprávněného. Nepoměr výše pohledávky a ceny věci povinného není však jediným hlediskem, soud musí dále brát v úvahu, zda je možné nařídit výkon jiným způsobem, který povede v přiměřené době k splnění cíle výkonu rozhodnutí, kterým uspokojí vymáhanou pohledávku oprávněného.³² Pokud by právě jiným způsobem nebylo možné pohledávku oprávněného vymoci vůbec nebo v přiměřené době, nelze považovat navržený způsob výkonu rozhodnutí za nevhodný ani tehdy, pokud existuje značný nepoměr mezi výší pohledávky a cenou věci, z které má být pohledávka uspokojena. Pro určení, zda doba vymáhání pohledávky oprávněného by byla ještě přiměřená, musí soud zohlednit jak majetkové tak osobní poměry povinného.³³ Ze strany soudu je tedy vyžadováno posouzení specifík každého individuálního případu.

Soud by měl při samotném přezkoumávání vhodnosti způsobu výkonu rozhodnutí, který byl navržen oprávněným, postupovat z úřední povinnosti a to tak, že již před rozhodnutím o návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí je třeba zkoumat případnou nevhodnost. Avšak v praxi nelze po oprávněném požadovat, aby při nařízení výkonu rozhodnutí prokazoval, že jím navrhovaný způsob výkonu rozhodnutí je vhodný, tudíž se možnost obrany povinného a zároveň povinnost prokázání nevhodnosti navrženého způsobu uplatňuje

³¹ TRIPES, Antonín. *Exekuce v soudní praxi*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 141-142.

³² usnesení NS ze dne 29. 8. 2002, sp. zn. 20 Cdo 1919/2001

³³ usnesení NS ze dne 26. 2. 2004, sp. zn. 20 Cdo 179/2003

v průběhu řízení o zastavení výkonu rozhodnutí.³⁴ V případě, že povinný dostatečně prokáže, že navržený způsob výkonu je zřejmě nevhodný, zamítne soud takovýto návrh, ovšem zároveň má povinnost nařídit jiný vhodnější způsob výkonu rozhodnutí. Takto dojde k realizaci obrany povinného, kdy do značné míry závisí na povinném, aby prokázal nevhodnost navrhovaného způsobu výkonu rozhodnutí. Takováto povinnost tvrzení stojí vedle zkoumání vhodnosti soudem, který může vyvodit závěr o zřejmě nevhodnosti způsobu výkonu exekuce z případného tvrzení oprávněného nebo zjistí-li při své činnosti jinak, že je možné provést výkon rozhodnutí vhodnějším způsobem.³⁵

Zákonná úprava stanovující povinnost určení způsobu exekuce, který bude vhodný, je v § 47 odst. 1 EŘ obdobná úpravě obsažené v OSŘ. I zde je zmíněno jen jedno hledisko poukazující na nevhodnost zvoleného způsobu exekuce a to nepoměr výše dluhů povinného a ceny předmětu, z něhož má být takovýto dluh uhrazen. Ačkoliv EŘ určuje nepoměr vzhledem k výši dluhu povinného a ne jako OSŘ v poměru k uplatňované výši pohledávky oprávněného, ve vztahu k uplatnění ochrany a obrany povinného to nepředstavuje zásadní rozdíl. Proti soudnímu výkonu rozhodnutí nastává odchylka při exekuci, jak již bylo zmíněno zejména v uplatnění dispoziční zásady. Soudní exekutor postupuje v průběhu exekučního řízení nezávisle a volí tak i způsob exekuce. Při volbě konkrétního způsobu exekuce je dána soudnímu exekutorovi větší míra uvážení zdůvodněná především tím, že nemůže předem přesně určit výtěžek ze zvoleného způsobu či více způsobů exekuce a zároveň jaké náklady mu v průběhu exekučního řízení vzniknou. Soudnímu exekutorovi je tak umožněno postihnou majetek povinného ve větší míře než je nutné.³⁶ Proto se domnívám, že hledisko poměru výše dluhu povinného a majetku povinného, který je postižen, nebude vždy dostačující pro stanovení nevhodnosti zvoleného způsobu exekuce. Je tak nezbytné vzít v úvahu i hlediska vyvozená judikaturou, jako je například přiměřenost doby uspokojování pohledávky oprávněného. Samotné znění zákona je tak co do určení hledisek vhodnosti exekuce, podle kterých by měl soudní exekutor postupovat, značně strohé.

Přestože soudní exekutor postupuje v rámci exekuce samostatně, soud má možnost ovlivňovat jeho rozhodování tam kde OSŘ a další právní předpisy jej k tomu zmocňují, jak je uvedeno v § 52 odst. 2 EŘ. Pro obranu a ochranu povinného to má význam především tehdy, pokud ze strany soudního exekutora dojde k překročení zásady přiměřenosti postižením majetku povinného ve značném nepoměru proti výši nároků, které lze rozumně předpokládat

³⁴ usnesení NS ze dne 27. 11. 2003, sp. zn. 20 Cdo 2103/2002

³⁵ SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 906-907.

³⁶ usnesení NS ze dne 30. 10. 2012, sp. zn. 20 Cdo 352/2011

a zvolený způsob exekuce je tak zřejmě nevhodný. V takovémto případě je soud oprávněn zkoumat přiměřenost soudním exekutorem zvoleného způsobu exekuce, případně rozsahu, v jakém je exekuce vykonávána³⁷ a následně exekuci v rozsahu, který je nepřiměřený zastavit. Povinnému je tak v případech, kdy to zákon připouští, umožněno podat návrh na zastavení exekuce a je mu prostřednictvím soudního přezkumu rozhodování exekutora poskytována ochrana, i pokud se nejedná o soudní výkon rozhodnutí.

2.4. Účelnost exekuce

Posouzení toho, zda výkon rozhodnutí bude účelný, tedy bude-li možné uspokojit pohledávku oprávněného, je významné z hlediska hospodárnosti samotného výkonu rozhodnutí a zároveň pro ochranu povinného před vznikem nákladů výkonu rozhodnutí, které nebude schopen v dlouhodobém časovém horizontu uhradit. Pokud již před nařízením výkonu rozhodnutí soud zjistí, že již z návrhu na výkon rozhodnutí je zřejmé, že výtěžek, kterého bude dosaženo po zpeněžení majetku povinného, nepostačí ani ke krytí nákladu výkonu rozhodnutí, stanoví § 264 odst. 2 OSŘ, že soud zamítne takovýto návrh na výkon rozhodnutí pro jeho neúčelnost. Je zřejmé, že takto může soud postupovat jen v situaci, kdy již ve fázi před nařízením výkonu rozhodnutí zná hodnotu věci povinného, které mají být v rámci výkonu zpeněženy. Jedná se tak jen o případ, kdy se oprávněný domáhá výkonu rozhodnutí prodejem movitých věcí povinného, které jsou zřejmě nepatrné hodnoty.³⁸ V EŘ je hledisko účelnosti exekuce taktéž zákonodárcem přímo zmíněno v textu zákona. V § 46 odst. EŘ je stanovena povinnost soudního exekutora postupovat v rámci exekuce rychle a účelně. Záměr tohoto ustanovení směřuje zřejmě stejně jako postup dle § 264 odst. 2 OSŘ k tomu, aby nedocházelo k vedení takových exekucí, jejichž výtěžek nepostačí ani k uhrazení jejich nákladů.

Umožněním tohoto postupu se snaží zákonodárce předejít situaci o poznání problematičtější, a to pokud již dojde k takovému výkonu rozhodnutí, v jehož průběhu vyjde najevo, že jeho výtěžek nebude dostatečný ani ke krytí nákladů vzniklých v průběhu výkonu rozhodnutí. Následně pokud je jasné, že pohledávka oprávněného nebude ani částečně uspokojena, je třeba takovýto výkon rozhodnutí podle § 268 odst. 1 písm. e) OSŘ zastavit. Dojde tak k zastavení exekuce pro tzv. nemajetnost povinného. Se zastavením exekuce pro nemajetnost povinného vyvstává v průběhu let často diskutovaný problém ohledně toho, kdo ponese náklady vzniklé do zastavení exekuce. Úhradou takovýchto nákladů se zabývá § 89

³⁷ usnesení NS ze dne 26. 7. 2011, sp. zn. 20 Cdo 4137/2010

³⁸ SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 906.

EŘ, který zakotvuje obecný princip určující, že o náhradě nákladů mezi účastníky se rozhodne na základě toho, kdo procesně zavíní zastavení exekuce³⁹ a současně pokud dojde k zastavení exekuce pro nemajetnost povinného, hradí paušálně určené a vynaložené výdaje exekutorovi oprávněný. Přestože se takováto dikce zákona zdá jako jasná, lze se setkat s rozdílnými názory na úhradu nákladů při zastavení exekuce pro nemajetnost. V první řadě nelze vykládat větu druhou § 89 EŘ absolutně tak, že za každé situace uhradí náklady vzniklé soudnímu exekutorovi oprávněný. Jak vyvodil ve svém nálezu ÚS, je třeba brát v úvahu, že soudní exekutor vystupuje jako soukromá osoba za účelem svého osobního zisku z odměn, jeví se tak jako přiměřené, aby nesl určité riziko ze své činnosti, a takovéto riziko není možné zcela přenést na oprávněného.⁴⁰ Dle mého mínění je nutné, aby v situaci, kdy soudní exekutor pracuje s cílem maximalizovat svůj zisk, byl zároveň za svoji činnost odpovědný a nikoliv, aby riziko plynoucí z neúspěšné exekuce přecházelo automaticky na druhé osoby. Stejně tak by bylo postavení povinného z hlediska jeho ochrany značně oslabeno, pokud by soudní exekutor nebyl motivován zvažovat při rozhodování o provedení exekuce její účelnost. Pro rozhodování o nákladech exekuce zastavené pro nemajetnost povinného je tak třeba vždy zvážit do jaké míry oprávněný zavínil zastavení exekuce. Není možné brát jako dostatečné odůvodnění zavínění oprávněného pouze jeho dispoziční návrh, tedy návrh na nařízení exekuce. Na straně oprávněného by musely existovat i další subjektivní okolnosti.⁴¹ Jednalo by se například o situaci, kdy by oprávněný navrhoval nařízení exekuce, přestože by si byl vědom její bezvýslednosti.

S ohledem na výše zmíněné se jeví hledisko účelnosti v exekuci stěžejní právě z důvodu nákladů, které budou v průběhu exekuce vznikat a povinnosti jejich úhrady v případě, že by byla exekuce zastavena z důvodu její neúčelnosti. Pro ochranu povinného je tak důležité, aby hledisko účelnosti exekuce bylo posouzeno jak ze strany oprávněného, tak soudního exekutora. Z mého pohledu se nejvíce jeví jako příliš účelné exekuce aktivní po mnoho let s mizivou možností jakéhokoliv výtěžku, kdy ze strany exekutora probíhá minimální činnost spočívající v lustraci majetku povinného v časovém intervalu několika měsíců až roku. Návrh na zastavení exekuce pro nemajetnost povinného tak představuje možnost obrany před exekucemi, které jsou i přes svoji neúčelnost aktivní.

³⁹ KASÍKOVÁ, Martina a kol. *Exekuční řád. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 513.

⁴⁰ náleží ÚS ze dne 16. 12. 2010, sp. zn. I. ÚS 1413/10

⁴¹ náleží ÚS ze dne 31. 10. 2008, sp. zn. IV. ÚS 314/09

3. Jednotlivé prvky obrany povinného

V předchozích kapitolách své práce jsem vymezil základní zásady, kterými je ovládáno exekuční řízení, především zásady týkající se ochrany povinného a jejich projevy v rámci výkonu rozhodnutí. Odrazem těchto zásad jsou jednotlivé instituty umožňující povinnému obranu a právě těmi se hodlám následně zabývat. Konkrétně se bude jednat o odklad exekuce a zastavení exekuce, což jsou významné instituty podstatně ovlivňující subjektivní práva a povinnosti účastníků vykonávacího řízení.

Význam odkladu exekuce spočívá především v možnosti oddálení samotného výkonu rozhodnutí. K nařízení exekuce dochází bez slyšení povinného, čímž může v některých případech dojít k poškození povinného, tehdy je na místě exekuci odložit. Důvody pro odklad exekuce jsou dvojí povahy. Předně to jsou důvody sociální, vycházející z životní situace povinného a jeho rodiny. Druhou skupinou důvodů pro odklad exekuce je okolnost činící výkon rozhodnutí nepřijatelný, tedy z těchto okolností vyplývá, že exekuce bude s největší pravděpodobností zastavena. Pokud je schválen odklad exekuce, dochází k situaci, kdy dočasně není ze strany soudu či soudního exekutora pokračováno v exekuci. Na rozdíl od odkladu, který je dočasného charakteru, má zastavení exekuce odlišný účinek. Pokud při exekuci nejsou respektována zákonná ustanovení stanovující formální a věcné podmínky pro nařízení exekuce a dojde k porušení ustanovení, jejichž prostřednictvím má být realizována ochrana povinného, je takováto exekuce nepřijatelná. Nesplnění podmínek exekuce mající za následek její nepřijatelnost znamená, že takováto exekuce by vůbec neměla být nařízena, a pokud by přesto došlo k jejímu nařízení, je to důvod pro její zastavení.⁴² Oproti odkladu tak zastavení exekuce způsobuje, že vůči povinnému již nadále nejsou činěny úkony směřující k vymožení pohledávky oprávněného.

Přestože se budu nadále zabývat zejména odkladem a zastavením exekuce, považuji za nutné zmínit další prostředek obrany povinného, čímž je odvolání proti usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí, jež je uvedeno v § 254 OSŘ, respektive proti usnesení o nařízení exekuce, zároveň je potřeba uvést fakt, že proti exekučnímu příkazu odvolání přípustné není. Z pohledu povinného je při odvolání proti usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí důležité namítat takové skutečnosti, které jsou pro nařízení výkonu rozhodnutí rozhodné. Zákonodárce se tímto snaží zřejmě zamezit možným nepodloženým odvoláním ze strany povinného, kterými by se povinný snažil bránit výkonu rozhodnutí.⁴³ Pokud tedy odvolání neobsahuje skutečnosti rozhodné pro nařízení exekuce nebo pokud odvolání dokonce neobsahuje žádné skutečnosti,

⁴² SCHELLEOVÁ, Illona a kol. *Exekuční řízení*. 1. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2005, s. 84-89.

⁴³ PEJŠEK, Vít. *Exekuce- nástroj vymáhání pohledávek*. *Právní rádce*, 2003, č. 8, s. 11-12.

soud takovéto odvolání odmítne. K tomu, co se rozumí skutečnostmi rozhodnými pro nařízení exekuce, Nejvyšší soud vyvodil, že jde zvláště o to, zda byla dána pravomoc orgánu, jež vydal exekuční titul, zda je exekuční titul vykonatelný po formální i materiální stránce, dále posouzení věcné legitimace účastníků řízení a v neposlední řadě případný zánik vymáhaného práva.⁴⁴ V takovémto omezení odvolacích důvodů lze spatřovat snahu zákonodárce na určitém posílení postavení věřitele a zachování efektivnosti exekuce.

3.1. Odklad exekuce

Jedním ze základních institutů exekuce umožňujících obranu povinného je právě odklad exekuce. Ačkoliv je hlavním účelem a smyslem výkonu rozhodnutí co nejrychlejší vynucení práva oprávněného, je na druhé straně potřeba chránit práva povinného z toho důvodu, že v průběhu exekuce mohou nastat takové okolnosti, kdy by neprodlený výkon rozhodnutí vedl k nenapravitelnému poškození povinného. Dochází tak ke střetu zájmu oprávněného na co nejefektivnějším vynucení jeho práva přiznaným vykonatelným exekučním titulem a ochrany práv povinného před závažným zásahem způsobeným neodkladným vymožením jeho povinnosti.

Jak vyplývá z názvu tohoto institutu, jedná se pouze o odložení provedení exekuce po určitou dobu, kterou vyžaduje ochrana povinného tak, aby bylo zabráněno za určitých podmínek nepříznivým následkům pro povinného. Zároveň povolením odkladu nedojde k zrušení úkonů doposud v exekuci provedených.⁴⁵ Odklad exekuce svou povahou představuje jistě významný zásah do práv a povinností oprávněného i povinného, a proto je potřeba splnit zákonem vymezené podmínky pro povolení odkladu exekuce. V § 266 OSŘ jsou vymezeny dva druhy důvodů pro uplatnění odkladu. Prvním jsou sociální poměry povinného a druhým důvodem je situace, kdy je pravděpodobné, že výkon rozhodnutí bude zastaven. Samy o sobě sociální poměry povinného nemusí být důvodem pro povolení odkladu exekuce, musí nastat i určité předpoklady vymezené v zákoně. Záleží na tom, zda se povinný dostal do nepříznivé životní situace bez vlastní viny, pokračováním v exekuci by došlo k značnému ohrožení povinného či jeho rodiny, takovýto nepříznivý stav bude pouze přechodný a odklad výkonu exekuce nezpůsobí oprávněnému vážnou škodu. Judikatura i praxe postupně vyvodila, že předpokladem toho, aby se povinný ocitl v nepříznivém postavení bez své viny, je potřeba, aby se povinný snažil dostát svým závazkům vyplývajících

⁴⁴ usnesení NS ze dne 21. 3. 2001, sp. zn. 21 Cdo 1511/2000

⁴⁵ TRIPES, Antonín. *Exekuce v soudní praxi*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 147-148.

z exekučního titulu a choval se tak pečlivě a obezřetně, jak to lze žádat na každém, kdo má plnit obdobnou povinnost.⁴⁶ Stejně tak je potřeba zhodnotit nepříznivost situace povinného a jeho rodiny. Rozhodujícím hlediskem určení závažnosti situace, která může nastat povinnému, pokud nebude povolen odklad exekuce, je poměr k „*situaci, kdyby se dlužník v přechodně nepříznivém postavení neocítl*“.⁴⁷ Posuzování toho, zda povinný splňuje podmínky pro povolení odkladu, je tak komplikované a vychází z jednotlivých okolností, každého konkrétního případu. Do značné míry tak záleží na schopnosti povinného prokázat, že jeho životní situace je taková, jak je vymezeno v podmínkách pro povolení odkladu exekuce a svá tvrzení osvědčit. Při rozhodování o povolení odkladu exekuce je nutné vždy brát v úvahu vztah mezi účelem exekuce svědčící ve prospěch oprávněného a ochranou povinného, aby nedošlo k nepřiměřenému zásahu do práv některé ze stran. Z výše uvedeného je zřejmé, že hlavní odpovědnost za výsledek rozhodování o povolení odkladu exekuce z důvodů sociálního postavení povinného leží právě na něm. Návrh na povolení odkladu pro poměry povinného tak může podat pouze sám povinný, zdůvodněno je to tím, že jde o osobní poměry povinného a oprávněný na takovém návrhu nemá právní zájem. V literatuře se však objevují i názory opačné, s kterými se ztotožňují, vyjadřující se pro umožnění podat návrh na povolení odkladu exekuce z důvodu nepříznivé životní situace povinného i oprávněnému.⁴⁸ Odůvodněno je to především faktem, že v současné době se mohou vyskytnout v průběhu exekuce situace, kdy podání návrhu na odklad exekuce bude právě v zájmu věřitele. Jedná se o případy dlužníků, kteří z důvodu svých sociálních poměrů plní svoji povinnost po předchozí dohodě v rámci exekuce ve splátkách, a přestože je výkon exekuce nařízen, fakticky se neprovádí, dokud povinný plní splátky. Tento postup může být jak pro oprávněného, tak pro soudního exekutora výhodnější, než nařizovat případnou dražbu majetku povinného a zvýšit tak šance oprávněného na vymožení jeho pohledávky.

O samotném povolení odkladu exekuce rozhoduje soud usnesením a vzhledem k tomu, že odklad je pouze dočasným opatřením, je třeba, aby v rozhodnutí o něm byla stanovena doba, po kterou dochází k odkladu exekuce. Neznamená to však, že vždy bude odložení výkonu rozhodnutí trvat přesně dobu vymezenou v usnesení o něm, není totiž vyloučeno pokračování exekuce, pokud se ukáže, že poměry povinného se změnily, případně nikdy nebyly na jeho straně splněny podmínky pro povolení odkladu. Z hlediska ochrany povinného při exekuci prodejem movitých věcí je potřeba zmínit, že ačkoliv se u jiných

⁴⁶ ELIÁŠ, Karel. Odklad provedení exekuce. *Právní rozhledy*, 1998, č. 4, s. 157.

⁴⁷ Tamtéž.

⁴⁸ RAKOVSKÝ, Adam. Odklad exekuce pro přechodné zhoršení postavení povinného. *Právní rozhledy*, 2004, č. 20, s. 757.

způsobů výkonu rozhodnutí týká odklad většinou celého výkonu, u mobiliární exekuce je možnost navrhnout odklad týkající se pouze určité věci zahrnuté do soupisu,⁴⁹ což dává povinnému širší možnosti při uplatnění obrany, pokud budeme brát v úvahu, že jednotlivé předměty postižené exekucí mohou mít pro povinného z hlediska jeho životních podmínek různý význam.

Co se týče odkladu exekuce podle EŘ, jedná se o obdobnou úpravu, jakou můžeme nalézt v OSŘ, která se taktéž subsidiárně uplatní při exekuci prováděné soudním exekutorem. Odlišnost proti výkonu rozhodnutí dle OSŘ nastává při samotném rozhodování o odkladu exekuce, kdy od účinnosti novely EŘ z listopadu 2009 je soudní exekutor, namísto soudu, první oprávněný pro rozhodování o odkladu i zastavení exekuce. Návrh na odklad exekuce povinný tak podává přímo u soudního exekutora, jemuž je přiznána pravomoc návrh na odklad odmítnout, pokud neobsahuje všechny náležitosti, je nesrozumitelný, neurčitý případně k němu nejsou přiloženy potřebné listiny. Povinný podávající návrh na odklad exekuce má větší odpovědnost za výsledek rozhodnutí o takovém návrhu z toho důvodu, že soudní exekutor není povinen vyzvat povinného k opravení nedostatků podání. Přesto je povinnému umožněno podat nový, správný návrh na odklad exekuce, čímž je zachována jeho ochrana. Stejně tak není povinnému odebrána soudní ochrana vzhledem k tomu, že pokud soudní exekutor nevyhoví návrhu na odklad exekuce do 7 dnů, postoupí jej k dalšímu rozhodnutí o něm exekučnímu soudu. Je potřeba dále zmínit relativně nový institut složení jistoty v exekuci, jímž se zvyšuje ochrana povinného v případě, že povinný napadá některou skutečnost rozhodnout pro nařízení exekuce, protože tak může dojít k jejímu zastavení. Složí-li povinný tuto jistotu, odloží soudní exekutor či exekuční soud provedení exekuce až do rozhodnutí o zastavení exekuce, čímž je povinný ochráněn před případnými nepříznivými následky neodkladného vykonání exekuce.⁵⁰ Z výše uvedené je zřejmé, že institut odkladu výkonu rozhodnutí má zcela zásadní význam pro ochranu povinného tím, že zohledňuje možnou nepříznivou a předem nepředvídatelnou situaci povinného, která může nastat v průběhu exekuce. Může se jednat o situace, do kterých se povinný dostal bez své viny, ať se jedná například o špatný zdravotní stav povinného nebo ztrátu zaměstnání a s tím související nedostatek finančních prostředků. I když jde primárně o ochranu povinného v specifických životních situacích, povinností poměřovat při rozhodování o povolení odkladu zájmy věřitele se má zároveň předejít vážné škodě způsobené oprávněnému.

⁴⁹ TRIPES, Antonín. *Exekuce v soudní praxi*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 148-149.

⁵⁰ PROŠEK, Jiří, a kol. Metodika k střednědobé novele exekučního řádu. *Bulletin advokacie*, 2009, č. 12, s. 41.

3.2. Zastavení exekuce

Zastavení exekuce je procesní institut obrany povinného, jehož účinky nastávají za zákonem daných podmínek a oproti odkladu exekuce mají trvalý charakter. Institutu zastavení exekuce se dostává uplatnění, pokud nejsou splněny podmínky pro provedení výkonu rozhodnutí, případně dochází k překročení zásad, jimiž má být vykonávací řízení ovládáno. I když byl tedy nařízen pravomocný výkon rozhodnutí, nemusí to nutně znamenat, že bude dokončen výkon rozhodnutí a vymoženo plnění pro oprávněného, pokud nastanou takové okolnosti odůvodňující zastavení exekuce.⁵¹ Účel, k němuž má zastavení exekuce sloužit, je obdobný jako u odkladu exekuce, má se předejít nedůvodným a nenapravitelným následkům pro povinného, pokud by exekuce probíhala v rozporu se zákonem.

Vzhledem k tomu, že se jedná o zastavení exekuce, je možné uplatnit tento institut až po nařízení výkonu rozhodnutí a před jeho provedením, tudíž před vymožením pohledávky oprávněného. Samozřejmě, i pokud je pohledávka oprávněného vymožena, přiznává se ochrana povinnému za předpokladu, že exekuce byla provedena na základě exekučního titulu, který zde nebyl, prozatím nenabyl vykonatelnosti nebo vykonatelnost pozbyl. Takto by vymožením pohledávky oprávněného došlo k bezdůvodnému obohacení a zásahu do majetkových práv povinného, z tohoto důvodu je potřeba exekuci zastavit na základě důvodu uvedeného v § 268 odst. 1 písm. a OSŘ.⁵² Jak jsem již v předchozí větě naznačil, skutečnosti, které jsou obecně důvody pro zastavení exekuce, uvádí § 268 odst. 1 v písm. a)-h) OSŘ.

Důležité je zmínit, že výčet důvodů v § 268 OSŘ není taxativní, další důvody pro zastavení exekuce lze najít v dalších ustanoveních OSŘ nebo v jiných zákonech, například může jít o zák. č 216/1994 Sb. o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů. V § 268 odst. 1 OSŘ je obsažen v písm. a) již výše uvedený důvod pro zastavení exekuce, a to nevykonatelnost rozhodnutí, u něž judikatura dovodila, že se vztahuje nejen na dosud nevykonatelné rozhodnutí, ale i na rozhodnutí, která nejsou způsobila vykonatelnost vůbec nabýt. Ačkoliv by tak vykonatelnost měla být zkoumána ještě před samotným nařízením exekuce, může dojít k situaci, kdy nedostatek vykonatelnosti exekučního titulu po stránce formální či materiální je zjištěn až po nařízení výkonu rozhodnutí.⁵³ Dalším důvodem pro zastavení exekuce je neúčinnost či zrušení exekučního titulu, k tomu může dojít především na základě uplatnění řádných a mimořádných opravných prostředků. Při stanovení důvodů zastavení exekuce v zákoně byl v § 268 odst. 1 písm. c) OSŘ taktéž zohledněn fakt, že

⁵¹ KURKA, Vladimír, DRÁPAL, Ljubomír. *Výkon rozhodnutí v soudním řízení*. Praha: Linde, 2004, s. 350-351.

⁵² usnesení NS ze dne 22. 9. 2008, sp. zn. 20 Cdo 2706/2007

⁵³ SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 940-941.

vykonávací řízení je ovládáno zásadou dispoziční. Oprávněný, který svým návrhem zahajuje vykonávací řízení, tak může svým projevem vůle navrhnout zastavení výkonu rozhodnutí. Dle § 268 odst. 1 písm. d) OSŘ je důvodem pro zastavení exekuce postižení věcí, které jsou z výkonu rozhodnutí vyloučeny podle § 321 a § 322 OSŘ. Kromě věcí, které povinný nezbytně potřebuje k uspokojování potřeb své rodiny nebo plnění svých pracovních úkolů, půjde i další věc konkrétně vymezené v § 322 odst. 2). Právě z důvodu obecnějšího vymezení věcí nutných pro potřeby povinného či jeho rodiny závisí v jednotlivých případech na posouzení soudu, jaké potřeby jsou povinným a jeho rodinou danými věcmi uspokojovány a zda by bylo stejné potřeby možné uspokojovat s nižšími výdaji i jinak. Nelze tedy tvrdit, že vždy bude důvodem pro zastavení exekuce postižení obvyklého vybavení domácnosti.⁵⁴ V zákonných důvodech pro zastavení exekuce je zahrnuta možnost nedostatečného výtěžku z výkonu rozhodnutí, který nepostačí ani ke krytí nákladů exekuce. Má se tak předejít vzniku nákladů, které nebude možné uhradit ze strany povinného a bude pouze narůstat případný negativní dopad na povinného. Významným důvodem zastavení exekuce je zejména pro třetí osoby důvod uvedený v § 268 odst. 1 písm. f) vztahující se k situaci, kdy byl postižen majetek nepřipouštějící výkon rozhodnutí a následně byla tato skutečnost po podání tzv. excindační žaloby pravomocným rozhodnutím potvrzena.

V důvodech pro zastavení výkonu rozhodnutí je taktéž zohledněno, že může nastat situace, kdy dojde k zániku práva přiznaného exekučním titulem, a to po vydání exekučního titulu. Důležitý je právě zánik práva, který nastane až po vydání exekučního titulu, v opačném případě by se jednalo o věcnou nesprávnost titulu, jejíž nápravy se povinný v exekučním řízení nemůže dovolávat.⁵⁵ Typicky se tento důvod pro zastavení výkonu rozhodnutí uplatní, například pokud dojde k započtení pohledávky povinného vůči pohledávce oprávněného po vydání exekučního titulu. Stejně tak může povinný dobrovolně splnit svoji povinnost v průběhu výkonu rozhodnutí a tehdy se nabízí prostor pro rozhodnutí o zastavení výkonu rozhodnutí. Avšak je třeba rozlišovat dvě situace, a to pokud povinný zaplatí dlužnou částku soudnímu vykonateli, a tak je potřeba toto plnění brát za vymožené v rámci výkonu rozhodnutí. Zastavení výkonu rozhodnutí proti tomu přichází v úvahu tehdy, když povinný plní svoji povinnost přímo k rukám oprávněného, nikoli tedy k rukám soudního vykonavatele.⁵⁶ Je tak potřeba tyto dvě situace pečlivě rozlišovat. Poslední důvod pro zastavení uvedený v § 268 odst. 1 písm. h) je projevem skutečnosti, že výčet v § 268 není uzavřený a v zákoně je

⁵⁴ usnesení NS ze dne 26. 2. 2004, sp. zn. 20 Cdo 180/2003

⁵⁵ GROSSOVÁ, Marie. *Exekuce na peněžitě plnění v současné právní praxi*. Praha: Linde, 2007, s. 142-143.

⁵⁶ Zastavení výkonu rozhodnutí při splnění vymáhané povinnosti. *Soudní rozhledy*, 2006, roč. 12, č. 4, s. 125.

ponechán prostor pro další důvody umožňující zastavit výkon rozhodnutí zařaditelné pod důvod v písm. h). Ve všech těchto případech, s výjimkou zastavení exekuce na podnět oprávněného, je možné zastavit výkon rozhodnutí na základě návrhu podaného povinným, případně oprávněným, ale zároveň lze výkon zastavit i z úřední povinnosti, pokud jsou soudu skutečnosti odůvodňující zastavení známy.⁵⁷ Poskytnutí ochrany povinnému prostřednictvím zastavení exekuce tak není výlučně vázáno na jeho aktivitu, je to logické z toho důvodu, že ne vždy může být povinnému známa skutečnost neumožňující provést výkon rozhodnutí, která je však soudu zřejmá z jeho činnosti.

Stejně jako u odkladu tak i v případě zastavení exekuce prováděné soudním exekutorem rozhoduje o návrhu po novele EŘ z roku 2009 v první řadě právě soudní exekutor. Teprve tehdy pokud soudní exekutor nevyhoví návrhu na zastavení exekuce, postoupí ho dále k rozhodnutí exekučnímu soudu, čímž je zachována povinnému možnost soudní ochrany v exekučním řízení. Oproti zastavení výkonu rozhodnutí podle OSŘ se objevuje v exekučním řízení dle EŘ několik odlišností. Na rozdíl od zastavení výkonu rozhodnutí podle OSŘ, kdy soud může rozhodnout o zastavení ve většině případů jak na návrh, tak bez návrhu, pokud skutečnosti rozhodné pro zastavení zjistil z vlastní činnosti, soudní exekutor o zastavení exekuce může bez návrhu rozhodnout pouze tehdy, pokud s tím souhlasí oprávněný. Právě z toho důvodu se domnívám, že je zachována možnost dalšího rozhodování o zastavení exekuce soudem v případě, že oprávněný se zastavením nesouhlasí, přesto soud může dále nezávisle posoudit, zda existují okolnosti odůvodňující zastavení a případně exekuci zastavit. Další odlišností od podmínek zastavení exekuce exekučním soudem dle OSŘ je stanovení lhůty 15 dnů povinnému,⁵⁸ v níž může podat návrh na zastavení exekuce a je tak částečně omezen v možnostech své obrany. Touto subjektivní lhůtou je sledován záměr předjít průtahům v průběhu exekuce, způsobeným nedbalým přístupem ze strany povinného, který je tak motivován k aktivnímu přístupu ohledně své obrany v exekučním řízení. Přestože je tak návrh na zastavení exekuce podaný po lhůtě 15 dnů odmítnut soudním exekutorem, mohou nastat situace, kdy by i takovýto opožděný návrh měl soudní exekutor zohlednit jako podnět k zastavení exekuce. Taková situace nastane tehdy, pokud i přes opožděnost návrhu jsou soudnímu exekutorovi známy z jeho činnosti skutečnosti odůvodňující zastavení exekuce.⁵⁹

⁵⁷ SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 953-954.

⁵⁸ § 55 odst. 1 z. č. 120/2001 Sb. : „Návrh na zastavení exekuce může povinný podat do 15 dnů ode dne, kdy se dozvěděl o důvodu zastavení exekuce. Návrh na zastavení exekuce se podává u exekutora, který vede exekuci“

⁵⁹ usnesení NS ze dne 20. 2. 2014, sp. zn. 21 Cdo 3439/2013

3. 3. Projev zásady ochrany povinného při mobiliární exekuci

Uplatnění zásady ochrany povinného se při exekuci prodejem movitých věcí dostává zejména vymezením okruhu věcí, které nelze v rámci výkonu rozhodnutí zabavit. Ustanovení zákona určující okruh nepostižitelných věcí v osobním vlastnictví povinného, konkrétně § 322 OSŘ, prodělávalo od okamžiku účinnosti zákona postupný vývoj od obecnější a stručnější úpravy k rozšiřování výčtu věcí povinného nepodléhající výkonu. Ačkoliv se toto ustanovení týká jak věcí movitých i nemovitých, největšímu uplatnění se mu dostává právě při tzv. mobiliárních exekucích. Smyslem takové právní úpravy je předcházení situacím, aby byly ze strany exekutora zabavovány takové věci povinného, které jsou stěžejní pro uspokojování jeho životních potřeb, mají zvláštní osobní význam pro povinného nebo z hlediska zpeněžení při dražbě jsou zanedbatelné hodnoty. V současné podobě obsahuje § 322 OSŘ obecné vymezení věcí, kterých se nemůže výkon rozhodnutí týkat v odst. 1. Jde o věci svou povahou nezbytné pro uspokojování hmotných potřeb povinného a jeho rodiny, výkon povolání povinného a zároveň takových věcí, jejichž postižení by odporovalo zásadám morálky. Následovně lze nalézt v § 322 odst. 2 OSŘ demonstrativní výčet obsahující příklady věcí vyloučených z výkonu rozhodnutí.⁶⁰ V praxi tak do značné míry může záležet na úvaze soudního exekutora, přesněji soudního vykonavatele, zda některé věci povinného již spadají do výše zmíněného demonstrativního výčtu. Celkový účel určení nepostižitelných věcí povinného by měl bezpochyby směřovat k zajištění průběhu exekuce, jejíž následky nebudou pro životní podmínky povinného nepřiměřené s ohledem na splnění účelu vykonávacího řízení, tedy vynucení povinnosti státní mocí v případě, že ji nesplní povinný dobrovolně.

V souvislosti s vymezením nepostižitelných věcí povinného v § 322 OSŘ, je potřeba zmínit možnou budoucí perspektivu vývoje ochrany povinného při mobiliárních exekucích. Jak již bylo zmíněno, § 322 prošel od doby účinnosti OSŘ postupným vývojem a i v současnosti se rozvíjí snaha o novelizaci tohoto ustanovení. Již v dubnu roku 2014 byl předložen poslanecké sněmovně návrh novely OSŘ, konkrétně ustanovení týkající se věcí nepodléhajícím výkonu rozhodnutí. Tato novela již prošla prvním čtením v poslanecké sněmovně a v době, kdy píše tuto práci je projednávána Ústavně právním výborem. Není tak momentálně jisté,⁶¹ zda novela dojde účinnosti, ale vzhledem k tomu, jak zásadní může být pro postavení povinného při exekuci prodejem movitých věcí, je dle mého mínění potřeba se jí zabývat.

⁶⁰SVODBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1091-1092.

⁶¹ *Sněmovní tisk 181* [online]. Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky, 24. dubna 2014 [cit. 11. února 2015]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=7&T=181>>.

Nejen že navrhované novelizované znění § 322 OSŘ rozšiřuje výčet věcí nepostižitelných v rámci výkonu rozhodnutí, ale i na rozdíl od současné právní úpravy, kdy je výčet věcí v § 322 odst. 2 demonstrativní povahy, vychází navrhované znění § 322 z opačného přístupu, a to konkretizace a přesného stanovení věcí nepodléhajících výkonu rozhodnutí. Stále by se jednalo o věci, které povinný potřebuje pro uspokojování svých základních životních potřeb, či pro něj mají zvláštní osobní význam, avšak výčet věcí je o poznání konkrétnější. V navrhované úpravě je tak například rozvedeno, že za obvyklé vybavení domácnosti se považuje postel, stůl, kuchyňská linka, kuchyňské nářadí a nádobí, lednička, sporák, vaříč, pračka, vytápěcí těleso, palivo, peřiny a ložní prádlo. Tento výčet uvádím zejména pro ilustraci podrobnosti navrhované úpravy oproti současnému stavu. Dále je zde snaha přímo v zákonné úpravě zakotvit vedle ochrany povinného i ochranu členů jeho rodiny, kdy není možné postihnout v exekuci věci ve vlastnictví člena rodiny povinného, spadají – li do zákonem stanoveného výčtu. Samozřejmě může dojít k tomu, že situace některého povinného nebo jeho rodiny bude natolik specifická a odlišná od obvyklých případů, tudíž bude následně potřeba vyloučit z výkonu rozhodnutí další věc významnou pro uspokojování jejich základních životních potřeb, která není obsažena ve výčtu nepostižitelných věcí. Tehdy má být umožněno, aby o vyjmutí věci z výkonu rozhodnutí rozhodl na návrh povinného soud. Snaha o poskytnutí co největší míry ochrany povinného při mobiliární exekuci v novele § 322 OSŘ se snad nejvíce projevuje v návrhu, aby z výkonu rozhodnutí byly vyjmuty takové věci, jejichž cena nepřesahuje částku 1000,- Kč,⁶² zároveň se jedná i o nejdiskutovanější a nejspornější ustanovení navrhované novely.

Proti zavedení přesné částky, pod níž nebude možné postihnout věc povinného či člena jeho rodiny v exekuci, se vymezuje názor, že takovéto určení by vedlo k značnému omezení vymahatelnosti práv věřitelů a k zvýšení počtu sporů vznikajících v průběhu exekuce, čímž by dozajista došlo k značným průtahům samotného vykonávacího řízení. „V domácnostech se určitě nachází řada věcí, jejichž hodnota nepřesahuje tuto hranici a které by skutečně nemělo smysl zabavovat, protože jsou neprodejně. Na druhou stranu by takto byla z exekuce vyloučena i řada předmětů, které jsou snadno zpeněžitelné a přitom neslouží k uspokojování základních potřeb dlužníka.“⁶³, problematický se jeví už samotný fakt, jak určit hodnotu movité věci a v důsledku toho rozhodnout, zda ji exekučně postihnout či nikoliv.

⁶²Důvodová zpráva k novele zákona č. 93/1963 Sb.

⁶³ ČAV podporuje zákonné vymezení exekučně nezabavitelných věcí [online]. Česká asociace věřitelů, 12. prosince 2014 [cit. 11. února 2015]. Dostupné na < <http://www.asociaceveritelu.cz/Aktuality/CAV-podporuje-zakonne-vymezeni-exekucne-nezabavite.aspx> >.

Právě určení, že cena věci zjevně nepřesahuje 1000,- Kč přímo v místě výkonu rozhodnutí, může být častokrát diskutabilní, v důsledku toho může vést k častým sporům a s tím souvisejícím průtahům vykonávacího řízení. Obecně lze tak souhlasit se snahou zakotvit přímo v textu OSŘ specifičtější a podrobnější vymezení věci povinného nebo členů jeho rodiny, jež nelze postihnout ve výkonu rozhodnutí spočívající zejména v určení, co lze podřadit pod pojem obvyklé vybavení domácnosti, předměty osobní povahy a další. Ovšem jak jsem již uvedl, objevují se názory zmiňující potřebu bližšího vymezení, jaké konkrétní předměty nelze při exekuci zabavit s ohledem na jejich povahu. Ne vždy tak musí být stůl, či kuchyňské vybavení běžnou věcí, ale může se jednat o kusy se značnou hodnotou, například starožitnosti.⁶⁴ Tehdy je potřeba vzít v úvahu, že takovéto věci zřejmě mají jiný účel, než zajišťování základních potřeb domácnosti povinného.

Stejně tak se ztotožňuji s názorem ohrazujícím se proti zavedení finanční hranice 1000 Kč určující, jaké předměty povinného jsou nezabavitelné. Důvodem pro včlenění takovéto hranice do textu zákona může být snaha o zakročení proti postupu ze strany soudních exekutorům zabavujících movité věci povinného, které jsou pro svoji cenu prakticky neprodejně, avšak jejich zabavením se vytváří psychický tlak na povinného nutící ho k obstarání prostředků na úhradu svého dluhu a nákladů exekuce. Takový postup by se jistě nedal označit za správný, ovšem domnívám se, že pokud by opravdu docházelo k postižení movitých věcí povinného, které jsou neprodejně, nelze je tak zpeněžit, nastává situace uvedená v § 268 odst. 1 písm. e) OSŘ, kdy pokračování v exekuci bude neúčelné pro nedostatečný výtěžek neumožňující ani uhrazení nákladů výkonu rozhodnutí. Povinný má možnost obrany prostřednictvím podání návrhu na zastavení výkonu rozhodnutí. Z tohoto důvodu se mi jeví zavedení finanční hranice při mobiliární exekuci určující skupinu věcí nepodléhajících výkonu rozhodnutí jako nadbytečná, na rozdíl od stanovení obdobného omezení pro postižení majetku povinného u nemovitých věcí. Zavedení limitu 1000 Kč by pravděpodobně vedlo k sporům v rámci exekuce týkajících se hodnoty postižených věcí a tím k zpomalení vykonávacího řízení. Navrhované znění novely § 322 OSŘ dle mého názoru potřebuje přepracování z důvodu spornosti a neurčitosti některých ustanovení, jinak může dojít k značnému zhoršení možnosti vymáhání dluhu povinného. Z hlediska ochrany povinného lze obecně souhlasit se směrem, jímž se navrhovaná novela ubírá, tedy s přesnějším vymezením věcí povinného a členů jeho rodiny, jež nelze postihnout v rámci exekuce.

⁶⁴ ČAV podporuje zákonné vymezení exekučně nezabavitelných věcí [online]. Česká asociace věřitelů, 12. prosince 2014 [cit. 11. února 2015]. Dostupné na < <http://www.asociaceveritelu.cz/Aktuality/CAV-podporuje-zakonne-vymezeni-exekucne-nezabavite.aspx> >.

4. Možnosti obrany třetích osob

V předchozí části své diplomové práce jsem se zabýval možnostmi obrany povinného prostřednictvím institutů odkladu a zastavení exekuce a následně je tak potřeba se zaměřit na právní prostředky sloužící k obraně třetím osobám. Jde o takové subjekty, které nemají v rámci výkonu rozhodnutí postavení oprávněného, dalšího oprávněného, povinného či případně manžela povinného.⁶⁵ Poskytnutí ochrany třetím osobám má ve vykonávacím řízení svém místo tehdy, pokud jsou postižena taková práva, která nepřipouštějí výkon rozhodnutí, jak je uvedeno v § 267 OSŘ. Přestože tak účelem výkonu rozhodnutí je vymožení povinnosti, která nebyla povinným dobrovolně splněna ve prospěch oprávněného, můžeme se setkat s případy, kdy je právě postižen majetek třetí osoby. Nebezpečí postižení majetku, který nepřipouští výkon rozhodnutí, vyplývá již ze samotné povahy vykonávacího řízení, které je nařizováno bez dokazování stěžejních skutečností a vychází se tak primárně z tvrzení uváděných oprávněným. Pokud tak výše zmíněná situace nastane, je to v rozporu s principem vykonávacího řízení spočívajícího v tom, že exekucním titulem přiznanou povinnost, lze vymáhat právě jen po povinném a zdrojem pro uspokojení oprávněného se nemůže stát majetek, ke kterému má další osoba práva nepřipouštějící výkon rozhodnutí.⁶⁶ Pokud bude tento princip porušen, je umožněno třetí osobě využít procesní instituty sloužící k její obraně. Konkrétně se dále zaměřím na institut vyškrtnutí věci ze soupisu zakotvený v § 68 EŘ a vylučovací resp. excindační žaloby stanovené v § 267 OSŘ.

Předtím než se budu v této kapitole věnovat přímo samotným institutům excindační žaloby a vyškrtnutí věci ze soupisu je nutné vymezit, co se rozumí pod pojmem práva nepřipouštějící výkon rozhodnutí. Tento pojem není přímo v textu zákona nikde vymezen, proto je nutné vycházet z odborné literatury, která se této problematice často věnovala. V první řadě je potřeba vymezit rozdíl mezi pojmem práva nepřipouštějící výkon rozhodnutí a právem domáhat se nepřípustnosti exekuce. Obecně lze říci, že panuje shoda na tom, že právo nepřipouštějící výkon rozhodnutí je hmotněprávní povahy a je nutné ho respektovat v průběhu celého vykonávacího řízení. Právě pro případ, že by došlo k zásahu do tohoto hmotného práva, musí právní řád poskytovat třetím osobám prostředky pro jejich obranu. S tím souvisí právo domáhat se nepřípustnosti výkonu rozhodnutí, jež má procesní povahu.⁶⁷ Je tak zřejmé,

⁶⁵ KURKA, Vladimír, DRÁPAL, Ljubomír. *Výkon rozhodnutí v soudním řízení*. Praha: Linde, 2004, s. 826.

⁶⁶ rozsudek NS ze dne 26. 4. 2011, sp. zn. 20 Cdo 1977/2009

⁶⁷ RADOVAN, David. Třetí osoby a práva nepřipouštějící výkon rozhodnutí. *Právní fórum*, 2012, roč. 9, č. 2, s. 55.

že podmínkou pro právo domáhat se nepřipustnosti výkonu rozhodnutí je zásah do hmotného práva, které nepřipouští výkon rozhodnutí.

Při určení toho, jaká práva nepřipouštějí výkon rozhodnutí, můžeme na prvním místě pod tento pojem podřadit právo vlastnické, ovšem není možné vycházet ze závěru, že by se jednalo o jediné právo nepřipouštějící výkon rozhodnutí. Vlastnické právo však takovýto účinek nebude mít vždy. Může nastat situace, kdy bude třetí osoba povinna strpět zásah do tohoto práva k úhradě dluhu povinného, například pokud třetí osoba nabyla dotčený majetek na základě neúčinného či odporovatelného právního úkonu. Z toho vyplývá, že je nutné, aby třetí osoba pro úspěšné domáhání se nepřipustnosti exekuce nabyla své vlastnictví k postižené věci na základě platného právního úkonu.⁶⁸ Dále mezi práva nepřipouštějící výkon rozhodnutí řadíme držbu a detenci, v obou případech platí pravidlo, že třetí osoba již svědčí některé z těchto práv je oprávněná k obraně proti výkonu rozhodnutí, pouze pokud výkonem rozhodnutí postižená věc není ve vlastnictví případně spoluvlastnictví povinného. Co se týče práva zadržovacího a zástavního, tak je obecně do výčtu práv nepřipouštějících výkon rozhodnutí obecně nezařazujeme, lze však nalézt určité výjimky. Tato výjimečná situace nastane, pokud by se věc, ke které měla třetí osoba zadržovací či zástavní právo, dostala z její moci protiprávním úkonem a posléze došlo k jejímu postižení výkonem rozhodnutí.⁶⁹ Pakliže tak třetí osobě svědčí některé z těchto práv, do kterého bylo zasaženo výkonem rozhodnutí, je oprávněna domáhat se nepřipustnosti výkonu rozhodnutí prostřednictvím některých procesních institutů, jež jí poskytuje za tímto účelem právní řád.

4. 1. Vyškrtnutí věci ze soupisu

Návrh na vyškrtnutí věci ze soupisu je institut obrany třetích osob, který byl zaveden do EŘ, konkrétně § 68 odst. 1 novelou účinnou od 1. 11. 2009. Smyslem zakotvení takovéhoho institutu bylo především zjednodušení obrany třetích osob při exekucích prodejem movitých věcí, pokud byly pojaty do soupisu, ačkoliv k nim třetí osobě náleží práva nepřipouštějící výkon rozhodnutí.⁷⁰ Třetí osobě by tak mělo být umožněno domoci se vydání svých věcí po soudním exekutorovi podstatně rychlejším způsobem, o němž lze rozhodnout přímo ve vykonávacím řízení.

Problém postižení věcí třetí osoby, k nimž má právo nepřipouštějící výkon rozhodnutí, je při mobiliárních exekucích napříč společnostmi značně rozšířený. Možnost lehké záměny

⁶⁸ DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský soudní řád II. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 2221.

⁶⁹ RADOVAN, David. Vylučovací spory s přihlédnutím k novele exekučního řádu. *Právní fórum*, 2010, roč. 7, č. 7, s. 343-344.

⁷⁰ důvodová zpráva k zákonu č. 286/2009 Sb.

věcí třetí osoby za věci povinného vychází ze samotného postupu při pořizování soupisu movitých věcí. Pokud povinný nebude plnit svoji povinnost ani na výzvu exekutora, respektive soudního vykonavatele, přikročí ten k provedení soupisu věcí. Soupis věcí se provádí v místě, kde se nachází pravděpodobně věci povinného, tedy v jeho bytě případně jinde, kde je má povinný umístěny a zároveň soudní exekutor není vázán trvalým pobytem povinného, postačuje mu zjištění vycházející z exekučního spisu, že povinný se někde zdržuje a v daném místě má majetek.⁷¹ V okamžiku provádění soupisu je pro soudního vykonavatele obtížné rozlišit, zda se jedná o věci povinného nebo třetí osoby a právě v tomto momentu může snadno dojít k zásahu do práv třetí osoby k jejímu majetku.

Samozřejmě i při soupisu movitých věcí jsou v právním řádu zakotveny právní prostředky, jež mají poskytnout třetím osobám a jejich majetku, k němuž mají právo nepřipouštějící výkon rozhodnutí, ochranu. Jedná se především o povinnost soudního exekutora vyloučit ze soupisu takové věci, u kterých to navrhne povinný a oprávněný s tím souhlasí, uvedené v § 326 odst. 10 OSŘ. Zároveň může nastat situace, kdy již při soupisu věcí osoba, která je mu přítomná tvrdí, že určitá věc je ve vlastnictví třetí osoby, pak posoudí soudní exekutor pravděpodobnost takového tvrzení. Pokud se daná skutečnost jeví jako pravděpodobná, je soudí exekutor povinen písemně vyrozumět třetí osobu o soupisu a o možnosti podat návrh na vyškrtnutí věci ze soupisu. Může se jevit jako spekulativní, že záleží především na subjektivním posouzení exekutora, zda tvrzení osoby přítomné při soupisu vyhodnotí jako pravděpodobné a následně vyrozumí třetí osobu. Zejména proto, že neexistují v zákoně stanovená kritéria, jak by měl soudní exekutor pravděpodobnost tvrzení posoudit, je mu tak dána velká míra uvážení. Tvrzení přímo povinného, o tom komu náleží sepsované věci, tedy že není jejich vlastníkem, nebude v takovéto situaci přikládána důležitost.⁷² V souvislosti s vyrozuměním třetí osoby o sepsání movitých věcí, byla taktéž v § 328b odst. 3 OSŘ zakotvena lhůta 30 dnů po doručení uvědomění o soupisu, před jejíž uplynutím není možné provést dražbu. Smyslem této lhůty je posílení ochrany třetích osob před situací, kdy se o sepsání svého majetku dozví až po provedení dražby.

Přímo na místě, kde soudní vykonavatel provádí soupis, lze předejít zahrnutí určitého majetku do soupisu tak, že je bez pochyb prokázáno, že daná věc nepatří povinnému. Tehdy soudní vykonavatel neseíše vůbec danou věc a není následně potřeba uplatňovat další postupy v podobě návrhu na vyškrtnutí věci ze soupisu či až excindační žaloby. V praxi je

⁷¹ *Návrh na vyškrtnutí věci ze soupisu a vylučovací žaloba* [online]. Exekutorská komora České republiky, [cit. 11. února 2015]. Dostupné na < <http://www.ekcr.cz/1/exekutori-radi/870-36-navrh-na-vyskrnuti-veci-ze-soupisu-a-vylucovaci-zaloba?w=>>.

⁷² rozsudek NS ze dne 28. 4. 2011, sp. zn. 25 Cdo 3029/2009

nejjistějším způsobem jak prokázat své právo nepřipouštějící výkon rozhodnutí k věci předložením listin, které například prokazují vlastnické právo třetí osoby.⁷³ Jako typický příklad lze uvést situaci, kdy povinným je potomek mající trvalé bydliště v obydlí rodičů a soudní vykonavatel při pořizování soupisu předpokládá, že majetek rodičů náleží povinnému.

Samotná úprava vyškrtnutí věci ze soupisu je upravena v § 68 EŘ. Jak lze již vyvodit z předchozího textu, aktivně legitimována k uplatnění obrany prostřednictvím návrhu na vyškrtnutí věci ze soupisu je třetí osoba mající k věci sepsané v rámci exekuce právo nepřipouštějící výkon rozhodnutí. Při podávání návrhu na vyškrtnutí je pro třetí osobu stěžejních několik skutečností, za prvé je nutné respektovat lhůtu 30 dnů, kterou § 68 odst. 1 EŘ stanoví pro podání návrhu. Tato lhůta běží od okamžiku, kdy se navrhovatel dozvěděl o soupisu věcí, a je tak potřeba aby návrh obsahoval skutečnosti svědčící o včasnosti jeho podání. Pokud by se návrh ukázal jako opožděný, exekutor jej odmítne, avšak třetí osobě, jejíž návrh byl odmítnut pro opožděnost, je přiznána ochrana prostřednictvím podání odvolání proti rozhodnutí exekutora.⁷⁴ Za další je pro osobu podávající návrh na vyškrtnutí věci ze soupisu rozhodné přiložit k návrhu důkazy prokazující jeho tvrzení. V praxi to znamená přiložit k návrhu většinou smlouvy o nabytí vlastnictví, faktury, záruční listy, čestná prohlášení atd. V případě, že by rozhodné skutečnosti nebyly obsaženy v návrhu na vyškrtnutí a zároveň navrhovatel nepředložil důkazy osvědčující jeho tvrzení, soudní exekutor rozhodne v neprospěch navrhovatele.⁷⁵ Je-li návrh podán včasně a obsahuje všechny potřebné náležitosti, rozhodne o něm exekutor dle § 68 odst. 2 EŘ bez jednání do 15 dnů od jeho doručení, vychází při tom právě z předložených listinných důkazů. V opačném případě exekutor návrh na vyškrtnutí usnesením zamítne, přestože proti takovému rozhodnutí není přípustný odvolání jak je zřejmé z § 55c odst. 3 písm. a, je exekutor povinný poučit navrhovatel o možnosti podání excindační žaloby, prostřednictvím níž se může třetí osoba i přes zamítavé rozhodnutí ohledně návrhu na vyškrtnutí věci ze soupisu domáhat obrany svých práv.

Návrh na vyškrtnutí věci ze soupisu je jistě institut poskytující třetí osobě možnost rychlé obrany v případě poškození jejich majetku, k němuž mají práva nepřipouštějící výkon rozhodnutí, vzhledem k tomu, že o návrhu se rozhodne již v samotném vykonávacím řízení, aniž by bylo potřeba nezbytně podávat žalobu na ochranu svých práv. Přesto zůstává nezastupitelnou obranou třetí osoby podání excindační žaloby, a tím přiznání soudní ochrany

⁷³HOBL, Jaroslav. *Návrh na vyškrtnutí věci ze soupisu* [online]. epravo.cz, 22. dubna 2013 [cit. 11. února 2015]. Dostupné na < <http://www.epravo.cz/top/clanky/navrh-na-vyskrtnuti-veci-ze-soupisu-90445.html>>.

⁷⁴ náleží ÚS ze dne 15. 10. 2013, sp. zn. I. ÚS 2770/11-2

⁷⁵ HOBL, Jaroslav. *Návrh na vyškrtnutí věci...*

třetím osobám. Důležité se to jeví s ohledem na skutečnost, že mnohdy se třetí osoba nemusí o postižení svého majetku v exekuci vůbec dozvědět včas, aby mohla účinně uplatnit návrh na vyškrtnutí věci ze soupisu. Stejně tak nemusí svědčit ve prospěch třetí osoby fakt, že soudnímu exekutorovi je dána velká míra uvážení při rozhodování o návrhu na vyškrtnutí věci ze soupisu. Je tak zásadní vztah mezi podáním návrhu na vyškrtnutí věci ze soupisu a excindační žaloby, o němž budu psát v další z kapitol mé diplomové práce.

4. 2. Excindační žaloba

Jedná se o zásadní institut umožňující obranu třetím osobám, na jejichž majetek, ke kterému jim náleží právo nepřipouštějící výkon rozhodnutí, byl nařízen výkon rozhodnutí. Sledovaným účelem uplatnění obrany vylučovací žalobou je zabránění tomu, aby se takovýto majetek třetí osoby stal zdrojem pro uhrazení dluhu povinného a tím uspokojení oprávněného.⁷⁶ Uplatní se tak v situacích, kdy v důsledku pochybení soudu či soudního exekutora dojde k nepřipustnému zásahu do práva třetí osoby k jejímu majetku.

Svojí povahou je excindační žaloba odlišná od institutu vyškrtnutí věci ze soupisu, o kterém jsem pojednával v předchozí kapitole. Zatímco návrh na vyškrtnutí věci ze soupisu se podává u soudního exekutora, který věc pojal do soupisu a zároveň tento subjekt o návrhu přímo v nalézacím řízení rozhodne. Naproti tomu o vylučovací žalobě mluvíme v situacích, kdy v určité fázi exekučního řízení vznikne spor mezi účastníkem řízení a třetí osobou, proto v případě řízení o excindační žalobě mluvíme o řízení sporném. A právě pokud vyvstane takovýto spor, neprobíhá jeho projednání a rozhodování přímo v exekučním řízení, které není dle svého účelu určeno k řešení obdobných sporů, ale v samostatném incidenčním řízení. Toto pravidlo neplatí absolutně, můžeme určit kategorii sporů vznikajících v exekučním řízení a projednávaných a rozhodovaných přímo ve vykonávacím řízení. Může jít například o takzvané impugnační spory, v kterých se povinný námitkou brání proti výkonu rozhodnutí s poukazem na skutečnost, že existuje důvod, pro který nelze dotyčné rozhodnutí vykonat.⁷⁷ Na rozdíl od výše zmíněných impugnačních sporů, jsou právě spory vylučovací projednávány a rozhodovány v samostatném nalézacím řízení. Potřebnost zakotvení ochrany třetí osoby prostřednictvím možnosti podat excindační žalobu, vychází ze skutečnosti, že v průběhu výkonu rozhodnutí je postižen majetek třetí osoby nepřipouštějící výkon rozhodnutí. K takovýmto případům dochází z důvodu, že soud resp. soudní exekutor při výkonu

⁷⁶ KURKA, Vladimír, DRÁPAL, Ljubomír. *Výkon rozhodnutí v soudním řízení*. Praha: Linde, 2004, s. 822.

⁷⁷ GROSSOVÁ, Marie. *Exekuce na peněžité plnění v současné právní praxi*. Praha: Linde, 2007, s. 144.

rozhodnutí postihuje věci, s kterými může povinný volně nakládat⁷⁸, na místě tak nezjišťuje, zda se skutečně jedná o majetek povinného. Zpravidla se tak postihnou všechny věci, které se nachází v obydlí povinného či místě jeho trvalého bydliště.

Samotná excindační žaloba se musí vždy vztahovat k určitému exekučnímu řízení. Není tedy možné svá práva touto žalobou uplatnit před či až po provedení výkonu rozhodnutí. Je tak logické, že třetí osoba by se nemohla tímto způsobem domáhat obrany svého práva k věci, která již byla v rámci výkonu rozhodnutí prodána. Neznamená to však, že by se nadále osoba, jíž náleží k věci prodané v rámci exekuce právo nepřipouštějící výkon rozhodnutí, nemohla domáhat obrany svého práva. Právní řád dává možnost třetí osobě domáhat se vydání výtěžku prodeje po oprávněném, vydání nebo jiného zpeněžení předmětu výkonu rozhodnutí prostřednictvím tzv. žaloby z lepšího práva.⁷⁹ Třetí osobě je tak ponecháno právo vymáhat bezdůvodné obohacení, ačkoliv neuplatnila excindační žalobu včas. Jak již vyplývá z předchozího textu, excindační žaloba se musí vztahovat ke konkrétnímu majetku třetí osoby, který byl postižen ve výkonu rozhodnutí. Právě z tohoto důvodu je podrobná individualizace předmětů, jejichž vyloučení se třetí osoba podávající excindační žalobu domáhá, zásadní náležitostí této žaloby. V opačném případě, neobsahuje-li žaloba takovouto individualizaci, jedná se o podstatnou vadu podání.⁸⁰ Excindační žaloba je tak svojí povahou, jak se většina autorů odborných publikací shoduje, žalobou na určení. Přesto lze zmínit i opačný názor, poukazující na to, že excindační žaloba není žalobou na určení a to právě z důvodu, že se pro úspěch excindační žaloby nevyžaduje prokázání naléhavého právního zájmu.⁸¹ Ačkoliv se dle mého názoru třetí osoba prostřednictvím podání excindační žaloby nedomáhá určení, zda zde nějaký právní vztah je či není, ale vyloučení konkrétních věcí z výkonu rozhodnutí. Prokázání příslušného práva třetí osoby k dotyčnému majetku je podmínkou pro úspěch excindační žaloby. Lze tak říci, že přestože je cíl takovéto žaloby primárně odlišný od klasické žaloby na určení, určení právního vztahu třetí osoby a majetku postiženého v exekuci je dle mého mínění podstatou rozhodování o excindační žalobě.

Jak lze vyvodit z předchozího textu, aktivně legitimována je k podání excindační žaloby třetí osoba, která má k věci postižené výkonem rozhodnutí právo výkon nepřipouštějící, jde tedy o osobu odlišnou od povinného a oprávněného. Do výčtu osob, které jsou aktivně legitimovány k podání excindační žaloby je potřeba dále zařadit taktéž manžela

⁷⁸ usnesení NS ze dne 11. 8. 2000, sp. zn. 21 Cdo 2635/99

⁷⁹ rozsudek NS ze dne 19. 11. 2009, sp. zn. 20 Cdo 3484/2009

⁸⁰ usnesení NS ze dne 4. 12. 2012, sp. zn. 28 Cdo 3262/2012

⁸¹ RADOVAN, David. Vylučovací spory s přihlédnutím k novele exekučního řádu. *Právní fórum*, 2010, roč. 7, č. 7, s. 345-346.

povinného. Úprava obrany manžela povinného vylučovací žalobou je upravena v § 267 odst. 2 OSŘ, zatímco v odst. 1 lze nalézt obecnou úpravu podání vylučovací žaloby ze strany třetí osoby. Manžel povinného má tak možnost domáhat se obrany podáním excindační žaloby, pokud jsou výkonem rozhodnutí postiženy věci náležející do společného jmění manželů nebo věci považované za majetek náležející do společného jmění manželů, ale pohledávku oprávněného z nich nelze uspokojit.⁸² Po vymezení subjektů aktivně legitimovaných k podání excindační žaloby je potřeba přistoupit k popsání legitimace pasivní. Pasivně legitimovaný není v případě podání excindační žaloby soudní exekutor či soud, avšak oprávněný jak je stanoveno v § 267 odst. 1 OSŘ. Zohledňuje se tak postavení oprávněného jako subjektu, který svým dispozičním úkonem dal podnět k zahájení vlastního vykonávacího řízení, tudíž odpovědnost za postižení majetku, který nepřipouští výkon rozhodnutí, dopadá na něj.

V závěru této kapitoly ještě považuji za nutné zmínit další odlišnost od institutu návrhu na vyškrtnutí věci ze soupisu, o kterém jsem pojednával v předchozí kapitole. Ačkoliv můžeme institut vyškrtnutí věci ze soupisu v systematicce EŘ nalézt v části *Exekuce prodejem movitých a nemovitých věcí*, lze jej uplatnit pouze ve vztahu k movitým věcem. Naproti tomu excindační žaloba může být uplatněna i k věcem nemovitým, právům či jiným majetkovým hodnotám.⁸³ Možnost obrany již tato žaloba poskytuje třetím osobám je tak o poznání širší než v případě vyškrtnutí věci ze soupisu, který je specifickým prostředkem obrany při mobiliárních exekucích.

4. 2. 1. Vztah vyškrtnutí věci ze soupisu a vylučovací žaloby

Jak institut vyškrtnutí věci ze soupisu dle § 68 EŘ, tak žaloba na vyloučení věci z výkonu rozhodnutí podle § 267 OSŘ mají totožný cíl a to poskytnout ochranu třetí osobě, jež má k majetku postiženým výkonem rozhodnutí práva výkon nepřipouštějící. Jak sem již uváděl v předchozích kapitolách, vyškrtnutí věci do soupisu bylo do EŘ začleněno s úmyslem poskytnout rychlejší obranu třetím osobám za výše uvedených okolností, o níž by bylo rozhodováno přímo v exekučním řízení příslušným soudním exekutorem.⁸⁴ Současně však vyvstala otázka vztahu mezi návrhem na vyškrtnutí věci ze soupisu a excindační žalobou. Na tuto problematiku se objevily dva odlišné právní názory. První pohled na věc vycházel ze znění § 68 odst. 4 EŘ, kde je stanoveno, že excindační žalobu může třetí osoba podat poté,

⁸² SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 917-918.

⁸³ SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád....*

⁸⁴ důvodová zpráva k zákonu č. 286/2009 Sb.

kdy soudní exekutor byť zčásti nevyhověl návrhu na vyškrtnutí věci ze soupisu.⁸⁵ Podání návrhu na vyškrtnutí věci ze soupisu je tak chápáno jako procesní podmínka pro uplatnění nároku prostřednictvím excindační žaloby u soudu. Třetí osobě by tak bylo umožněno podat excindační žalobou pouze tehdy, pokud soudním exekutorem nebylo vyhověno jejímu včas podanému návrhu na vyškrtnutí věci ze soupisu. Pokud by třetí osoba takovýto postup nerespektovala a podala excindační žalobu na obranu svých práv, aniž jí předcházela návrh na vyškrtnutí věci ze soupisu, vedlo by to k zamítnutí žaloby.⁸⁶ Podobně tento vztah mezi vyškrtnutím věci ze soupisu a excindační žalobou chápali i někteří autoři odborných publikací, byť s ním nesouhlasili. Vycházeli z myšlenky, že třetí osobě by nebylo umožněno podat excindační žalobu okamžitě po postižení jejich věcí, ale až poté co nebylo vyhověno jejímu návrhu na vyškrtnutí věci ze soupisu. Takovýto postup je však chápán jako zhoršení postavení třetí osoby.⁸⁷ Lze souhlasit s názorem, že takovéto pojetí by bylo v rozporu s cíli, kterých mělo zakotvení institutu vyškrtnutí věci ze soupisu do EŘ dosáhnout. Ve výsledku by se zhoršilo postavení třetí osoby při obraně jejich práv k majetku postiženému exekucí. Již v jedné z předchozích kapitol jsem uváděl, že mnohdy se třetí osoba vůbec nedoví o postižení jejího majetku v exekuci a nepodá tak návrh na vyškrtnutí věci ze soupisu. Pokud bychom chápali vztah vyškrtnutí věci ze soupisu a excindační žaloby, jak jsem v tomto odstavci uváděl, přišla by třetí osoba o možnost obrany jejich práv vylučovací žalobou, čímž by došlo k nedůvodnému zhoršení jejího postavení. Nebylo tedy vhodné posuzovat vztah dotýčných institutů obrany třetí osoby takto.

Druhý názor na vztah těchto dvou institutů je opačný a třetí osoby dle něj mají o poznání výhodnější postavení k uplatňování obrany svých práv. Při posouzení vztahu vyškrtnutí věci ze soupisu a excindační žaloby je sice nutné připustit, že cílem exekuce je primárně uspokojení pohledávky oprávněného, ale zároveň je potřeba zajistit, aby k uspokojení oprávněného nedošlo z majetku, k němuž je výkon rozhodnutí nepřipustný. Jak bylo již uvedeno, zavedení institutu vyškrtnutí věci ze soupisu mělo sloužit k zjednodušení obrany třetích osob při vyloučení majetku z exekuce. V případě, že by bylo úmyslem zákonodárce spojit s nepodáním návrhu na vyškrtnutí věci ze soupisu zánik možnosti úspěšně se domáhat ochrany excindační žalobou, zakotvil by takové pravidlo jasně do právního řádu.

⁸⁵ § 68 odst. 4, z. č. 120/2001 Sb. : Žalobu na vyloučení věci podle § 267 občanského osudního řádu může navrhovatel podat u exekučního soudu do 30 dnů od doručení rozhodnutí exekutora, kterým nevyhověl, byť jen zčásti, jeho včas podanému návrhu na vyškrtnutí věci ze soupisu. O tom musí být navrhovatel exekutorem poučen. Od podání návrhu na vyškrtnutí věci ze soupisu do uplynutí lhůty podle věty první a po dobu řízení o žalobě nelze sepsané movité věci prodat.

⁸⁶ usnesení Městského soudu v Praze ze dne 21. 10. 2010, sp. zn. 28 Co 464/2010

⁸⁷ RADOVAN, David. Vylučovací spory s přihlédnutím k novele exekučního řádu. *Právní fórum*, 2010, roč. 7, č. 7, s. 348-349.

Ze znění zákona a ani důvodové zprávy k zákonu č. 286/2009 Sb. nelze takový záměr zákonodárce vyvodit.⁸⁸ Obdobný názor ohledně vztahu výše zmíněných institutů obrany třetí osoby vyjádřil ve svém rozhodnutí taktéž Nejvyšší soud. Ten potvrdil, že úspěch podané excindační žaloby dle § 267 OSŘ nezávisí na předchozím uplatnění návrhu na vyškrtnutí věci ze soupisu podle § 68 EŘ.⁸⁹ Při uplatnění obrany třetí osobou při postižení jejího majetku, k němuž má práva nepřipouštějící výkon rozhodnutí, tak není nutné nejdřív uplatnit obranu prostřednictvím návrhu na vyškrtnutí věci ze soupisu, ale nezávisle na něm je možné domáhat se obrany svých práv podáním excindační žaloby.

⁸⁸ rozsudek KS v Hradci Králové ze dne 24. 2. 2011, sp. zn. 23 Co 35/2011

⁸⁹ rozsudek NS ze dne 4. 2. 2014, sp. zn. 21 Cdo 1037/2013

Závěr

Vykonávací řízení je nezastupitelnou, byť fakultativní fází civilního řízení, nezbytnou pro zajištění ochrany majetkových práv oprávněný v tomto řízení, jejichž pohledávka nebyla ze strany povinného dobrovolně splněna. Ačkoliv je tedy primárním cílem výkonu rozhodnutí dosáhnout uspokojení oprávněného, je současně nutné zajistit ochranu a umožnit obranu práv povinného či třetím osobám v průběhu výkonu rozhodnutí. S tím souvisí i všeobecně negativní hodnocení a špatná pověst především soukromých soudních exekutorů, kdy právě ve společnosti panuje názor, že exekutor při své činnosti překračuje své pravomoci a je obtížné se proti takovému počínání bránit. V této práci jsem se tak pokusil zodpovědět otázku, zda česká právní úprava umožňuje povinnému či třetí osobě ochranu a efektivní obranu před nepřiměřenými zásahy do jejich práv v průběhu výkonu rozhodnutí.

V první řadě se tak bylo potřeba zaměřit na otázku, zda jsou v právní úpravě OSŘ a EŘ v jejich ustanovení zakotvena pravidla ovládající vykonávací řízení poskytující povinnému a třetím osobám dostatečnou ochranu. Tato otázka tak tvořila první problém, kterému jsem se v diplomové práci věnoval. Při jeho posouzení jsem se snažil vyhodnotit názory obsažené jak v odborných publikacích, včetně odborných článků a taktéž v soudní judikatuře.

Pro zodpovězení otázky, zda je povinnému ve vykonávacím řízení poskytována dostatečná ochrana je potřeba se zaměřit na zásady, které vykonávací řízení ovládají. Pro lepší pochopení podstaty těchto zásad jsem považoval za nutné uvést jejich vymezení od zásad řízení nalézacího. Prostřednictvím rozebrání zásad vykonávacího řízení je bylo možné poznat jeho specifickou povahu oproti řízení nalézacímu. Stěžejní ze zásad vykonávacího řízení se jevíly pro účely mé práce zásada ochrany povinného, projevující se v principech ovládajících vykonávací řízení jako pasivní ochrana povinného, a zásada obrany povinného vyžadující aktivní jednání povinného k uplatnění procesních institutů k jeho obraně. Co se týká zásady ochrany povinného, můžeme rozpoznat několik hledisek, prostřednictvím nichž se tato zásada projevuje v právní úpravě. V práci jsem tak vymezil několik těchto částí zásady ochrany povinného, jimiž je povinnému poskytována základní ochrana v průběhu výkonu rozhodnutí, konkrétně jde o hledisko zákonnosti, přiměřenosti, vhodnosti a účelnosti výkonu rozhodnutí. V kritériu zákonnosti lze shledat snahu zákonodárce určit rámec průběhu výkonu rozhodnutí, především stanovením možných způsobů výkonu ve vztahu k povinnému tak zaručuje určitou právní jistotu, jak vůči němu bude postupováno a průběh výkonu rozhodnutí tak pro něj není zcela nepředvídatelný. Je tak dodržováno jeho právo na spravedlivý proces. Přiměřenost

výkonu rozhodnutí má zajistit, že do práv povinného nebude zasaženo více, než je nutné k uspokojení pohledávky oprávněného. Je tak nutné posuzovat každý individuální případ samostatně, zároveň lze shledat, že exekutorovi je dána větší míra volnosti při postižení majetku povinného, než je tak při soudním výkonu rozhodnutí. Což úzce souvisí i hlediskem vhodnosti exekuce. Exekutor může postihnout majetek povinného v takovém rozsahu, jež bezpečně postačí k uspokojení pohledávky oprávněného. Zde, jak se domnívám, lze ve volnosti exekutora při postižení majetku povinného spatřovat nebezpečí pro nepřiměřený zásah do práv povinného. Pro ilustraci toho, že postavení povinného v EŘ z hlediska přiměřenosti exekuce je slabší, dávám příklad slovenského Exekučného poriadku, který dává povinnému z hlediska ochrany jeho majetkových práv jistě silnější postavení. Účelnost výkonu rozhodnutí je dle mého názoru stěžejní právě u exekuce prováděné soudním exekutorem s ohledem na vznik nákladů exekuce a snahou exekutora dosáhnout vlastního zisku. Může se zde projevit snaha soudního exekutora vést neúčelné exekuce způsobující narůstání nákladů exekuce pro povinného, jen pro případ, že v budoucnu povinný získá postižitelný majetek. S ohledem na tento fakt se z mého pohledu jeví jako stěžejní možnost aktivní obrany ze strany povinného, právě při takovém překročení pravidel, která mají ovládat exekuci, ze strany exekutora.

V další kapitole jsem již provedl analýzu jednotlivých procesních institutů obrany, které jsou dány povinnému k dispozici. Jednalo se o instituty odkladu a zastavení výkonu rozhodnutí. Ačkoliv jsou oba dva instituty odlišného charakteru, představují pro povinného stěžejní nástroj obrany jeho práv. Považuji zejména důležité zakotvení v právním řádu odložení exekuce pro nepříznivou sociální situaci povinného vzhledem k tomu, že k nařízení exekuce dochází bez slyšení povinného. Návrh na zastavení exekuce naopak umožňuje povinnému obranu v případě, že exekuce byla nařízena, ačkoliv nebyly splněny její podmínky, což představuje závažné pochybení ze strany soudu resp. soudního exekutora a možnost obrany je pro povinného v takové situaci zcela zásadní. U obou těchto institutů je dle mého názoru pro ochranu povinného důležitá, přestože prvním oprávněným rozhodovat o návrhu na odklad exekuce či její zastavení je v případě exekuce soudní exekutor a podle mého mínění je mu při tomto rozhodování dán široký prostor pro jeho volné uvážení o rozhodnutí, což může vést k nepřiměřenému zásahu do práv povinného, možnost dalšího rozhodování o těchto návrzích povinného soudem. I v případě libovůle ze strany soudního exekutora, je přiznána povinnému soudní ochrana což považuji za zásadní.

V poslední části své diplomové práce jsem se zaměřil na obranu třetích osob, které v případě, že dojde k postižení jejich práv, které nepřipouštějí výkon rozhodnutí, získávají

specifické postavení při výkonu rozhodnutí. K takovýmto situacím dochází v současné době ve velké míře, takže i přestože třetí osoby nejsou přímo účastníky vykonávacího řízení, musí jim být umožněna obrana proti zásahu do jejich práv. Obranu jim umožňují instituty vyškrtnutí věci ze soupisu v exekuci při prodeji věcí movitých a tzv. excindační žaloba. V souvislosti s tím, že vyškrtnutí věci ze soupisu je čistě institut náležející do exekuce, o němž rozhoduje soudní exekutor, bylo potřeba posoudit vztah mezi návrhem na vyškrtnutí věci ze soupisu a podáním excindační žaloby. Zhodnotil jsem rozdílné právní názory na tento vztah a dále jsem vzal v potaz i soudní judikaturu. Na základě zhodnocení těchto zdrojů, jsem vyvodil závěr, že podání návrhu na vyškrtnutí věci ze soupisu není podmínkou úspěšného uplatnění excindační žaloby, což je jistě logický závěr a nedochází tak k zhoršení postavení třetích osob.

Na závěr tak vyvozují, že současná právní úprava obecně poskytuje efektivní právní ochranu povinnému případně třetím osobám. Určitý prostor pro posílení postavení povinného a budoucí novelizace právní úpravy spatřuji v podrobnějším vymezení věcí, které nelze postihnout při mobiliární exekuci, aby se tak vyloučilo postižení věcí, které jsou zásadní pro uspokojování životních potřeb povinného a jeho rodiny, stejně tak věcí prakticky v exekuci neprodejných. Přesto se domnívám, že vztah mezi možnostmi věřitele vymáhat svou pohledávku a ochranou povinného či třetích osob je vyvážený. Nelze vyvodit závěr, že je neoprávněně zasahováno do práv povinného případně třetích osob, pokud mají možnost efektivně uplatnit svoji obranu, byť je z jejich strany vyžadován aktivní přístup k problému.

Seznam použitých zdrojů

Literatura:

Knižní publikace:

1. GROSSOVÁ, Marie Emilie. *Exekuce na peněžitě plnění v současné právní praxi*. Praha: Linde, 2011. 603 s.
2. KURKA, Vladimír, DRÁPAL, Ljubomír. *Výkon rozhodnutí v soudním řízení*. Praha: Linde, 2004. 854 s.
3. SCHELLEOVÁ, Ilona a kol. *Civilní proces*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006. 1202 s.
4. STAVINOHOVÁ, Jaruška, HLAVSA, Petr. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Brno: Doplněk, Masarykova univerzita, 2003. 660 s.
5. TRIPES, Antonín. *Exekuce v soudní praxi*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006. 836 s.
6. WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Linde, 2011. 711 s.

Komentáře:

7. DRÁPAL Ljubomír a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2009. 1581 – 3343 s.
8. KASÍKOVÁ, Martina a kol. *Exekuční řád. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 939 s.
9. SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2013. 1398 s.

Odborné články:

10. ELIÁŠ, Karel. Odklad provedení exekuce. *Právní rozhledy*, 1998, č. 4, s. 157.
11. EPPINGER, Aleš, VESELÝ, Jan. Aplikace exekučního řádu z pohledu soudního exekutora. *Právní rozhledy*, 2002, č. 5, s. 206
12. LUKEŠ, Ondřej. Přiměřenost exekuce nebo zánik vymahatelnosti práva?. *Právní rozhledy*, 2009, č. 15, s. 555
13. PAŘÍZEK, Igor. K zastavení exekuce dle § 55 odst. 3 EŘ. *Právní rozhledy*, 2014, č. 23-24, s. 839.
14. PEJŠEK, Vít. Exekuce- nástroj vymáhání pohledávek. *Právní rádce*, 2003, č. 8, s. 11-12.
15. PROŠEK, Jiří, a kol. Metodika k střednědobé novele exekučního řádu. *Bulletin advokacie*, 2009, č. 12, s. 41.
16. RADOVAN, David. Třetí osoby a práva nepřipouštějící výkon rozhodnutí. *Právní fórum*, 2012, roč. 9, č. 2, s. 55.

17. RADOVAN, David. Vylučovací spory s přihlédnutím k novele exekučního řádu. *Právní fórum*, 2010, roč. 7, č. 7, s. 343-344
18. RAKOVSKÝ, Adam. Odklad exekuce pro přechodné zhoršení postavení povinného. *Právní rozhledy*, 2004, č. 20, s. 757.
19. REDAKCE. Exekuční řízení na novém bodu obratu. *Právní rozhledy*, 2012, č. 12, s. 1-2.
20. VESELÝ, Jan a kol. Soudní exekutoři- alternativa výkonu rozhodnutí. *Právní rozhledy*, 2001, č. 6, s. 1.
21. Zastavení výkonu rozhodnutí při splnění vymáhané povinnosti. *Soudní rozhledy*, 2006, roč. 12, č. 4, s. 125.

Prameny:

Právní předpisy:

22. Ústavního zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod.
23. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
24. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
25. Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád)
26. Zákon č. 233/255 Sb. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekuční poriadok)

Soudní rozhodnutí:

27. Rozhodnutí ÚS ze dne 22. 1. 1998, sp. zn. 416/97
28. Rozhodnutí ÚS ze dne 31. 10. 2008, sp. zn. IV. ÚS 314/09
29. Rozhodnutí ÚS ze dne 16. 12. 2010, sp. zn. I. ÚS 1413/10
30. Rozhodnutí ÚS ze dne 20. 3. 2012, sp. zn. I. ÚS 660/09
31. Rozhodnutí ÚS ze dne 15. 7. 2013, sp. zn. I. ÚS 3/13-1
32. Rozhodnutí ÚS ze dne 15. 10. 2013, sp. zn. I. ÚS 2770/11-2
33. Rozhodnutí NS ze dne 11. 8. 2000, sp. zn. 21 Cdo 2635/99
34. Rozhodnutí NS ze dne 21. 3. 2001, sp. zn. 21 Cdo 1511/2000
35. Rozhodnutí NS ze dne 29. 8. 2002, sp. zn. 20 Cdo 1919/2001
36. Rozhodnutí NS ze dne 27. 11. 2003, sp. zn. 20 Cdo 2103/2002
37. Rozhodnutí NS ze dne 26. 2. 2004, sp. zn. 20 Cdo 179/2003
38. Rozhodnutí NS ze dne 26. 2. 2004, sp. zn. 20 Cdo 180/2003
39. Rozhodnutí NS ze dne 22. 9. 2008, sp. zn. 20 Cdo 2706/2007

40. Rozhodnutí NS ze dne 19. 11. 2009, sp. zn. 20 Cdo 3484/2009
41. Rozhodnutí NS ze dne 26. 4. 2011, sp. zn. 20 Cdo 1977/2009
42. Rozhodnutí NS ze dne 28. 4. 2011, sp. zn. 25 Cdo 3029/2009
43. Rozhodnutí NS ze dne 26. 7. 2011, sp. zn. 20 Cdo 4137/2010
44. Rozhodnutí NS ze dne 30. 10. 2012, sp. zn. 20 Cdo 352/2011
45. Rozhodnutí NS ze dne 4. 12. 2012, sp. zn. 28 Cdo 3262/2012
46. Rozhodnutí NS ze dne 4. 2. 2014, sp. zn. 21 Cdo 1037/2013
47. Rozhodnutí NS ze dne 20. 2. 2014, sp. zn. 21 Cdo 3439/2013
48. Rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 18. 3. 2003, sp. zn. 14 Co 98/2003
49. Rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 21. 10. 2010, sp. zn. 28 Co 464/2010
50. Rozhodnutí KS v Hradci Králové ze dne 24. 2. 2011, sp. zn. 23 Co 35/2011

Důvodové zprávy:

51. Důvodová zpráva k novele zákona č. 93/1963 Sb.
52. Důvodová zpráva k zákonu č. 286/2009 Sb.

Internetové zdroje:

53. *ČAV podporuje zákonné vymezení exekučně nezabavitelných věcí* [online]. Česká asociace věřitelů, 12. prosince 2014 [cit. 11. února 2015]. Dostupné na <<http://www.asociaceveritelu.cz/Aktuality/CAV-podporuje-zakonne-vymezeni-exekuce-nezabavite.aspx>>.
54. HOBL, Jaroslav. *Návrh na vyškrtnutí věcí ze soupisu* [online]. epravo.cz, 22. dubna 2013 [cit. 11. února 2015]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/navrh-na-vyskrnuti-veci-ze-soupisu-90445.html>>.
55. *Návrh na vyškrtnutí věcí ze soupisu a vylučovací žaloba* [online]. Exekutorská komora České republiky, [cit. 11. února 2015]. Dostupné na <<http://www.ekcr.cz/1/exekutori-radi/870-36-navrh-na-vyskrnuti-veci-ze-soupisu-a-vylucovaci-zaloba?w=>>>.
56. *Sněmovní tisk 181* [online]. Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky, 24. dubna 2014 [cit. 11. února 2015]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=7&T=181>>.
57. TVRDKOVÁ, Jana. *Alarmující statistika exekucí* [online]. Exekutorská komora České republiky, [cit. 12. března 2015]. Dostupné na <<http://www.ekcr.cz/1/aktuality-pro-verejnost/251-alarmujici-statistika-exekuci?w=>>>.

Ostatní:

58. Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2006, sp. zn. Cpjn 200/2005

Shrnutí

Diplomová práce je zaměřena na ochranu a obranu povinného a třetích osob v exekučním řízení. V úvodních kapitolách je obecně popsána povaha exekučního řízení a zásady projevující se v tomto řízení se zaměřením na zásady ochrany a obrany povinného. Následně jsou vymezena jednotlivá hlediska záruky ochrany povinného a jejich projevy v současné právní úpravě a uplatnění při provádění výkonu rozhodnutí.

V další části jsou prvně rozebírány instituty obrany povinného a následně instituty sloužící obraně třetích osob při výkonu rozhodnutí. Práce je zaměřena především na zhodnocení, zda právní úprava poskytuje dostatečnou ochranu právům povinného a třetích osob při výkonu rozhodnutí a zda instituty sloužící k obraně těchto subjektů jsou dostatečně efektivní.

Abstract

This diploma thesis deals with the protection and defence of an obligor and third parties in executory proceedings. Initial chapters generally describe the characteristics of the executory proceedings and the principles manifested in these proceedings, with the focus on the principles of protection and defence of an obligor. Consequently, individual views of obligor's guarantee are defined as well as their forms in the current legislation and their application in the implementation of decision enforcement.

Another part deals with the provisions for obligor's defence at first, and then the provisions serving for the defence of third parties at decision enforcement. The thesis particularly focuses in the evaluation of the fact whether the legislation provides sufficient protection to the rights of the obligor and third parties in the enforcement of a decision and whether the provisions serving for the defence of such entities are sufficiently efficient.

Seznam klíčových slov

výkon rozhodnutí, exekuce, zásady exekučního řízení, ochrana povinného, obrana povinného, odklad exekuce, zastavení exekuce, vyškrtnutí věci ze soupisu, excindační žaloba, společné jmění manželů

Keywords

enforcement of judgement, execution, principles of execution proceedings, protection of debtor, suspension of execution, stop execution, deletion things from the list, action for exemption, community property,